

XVIII. 2.585

<http://rcjn.org.pl>

K A Z A N I A

N A S W I Ę T Y

S T A N I S Ł A W

M I A N E

W T U L C Z Y N I E.

W W A R S Z A W I E

---

w Drukarni P. DUFOUR, Konsyliarza Nadwornego, Drukarza S. K. Mci, Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetow.

H. Manugiewicz

D O
JAŚNIE WIELMOŻNEGO JMCI PANA
STANISŁAWA SZCZĘSNEGO
POTOCKIEGO

Woiewody Generała Ziemi Ruskich, Generała Lieutnanta kommanderującego Partya Ukrainską i Podolską, Fundatora i Szeffa Regimentu Gmienia Potockich, Orderow Polskich i S. Jędrzeia Kawalera,

XVIII, 2. 585.

GAŚNIE WIELMOŻNY PANIE

i Dobrodzieciu,

N Igdybym się był nieodważył tych *Kazań moich* na publiczny wydawać widok, gdyby mnie był rozkaz *Gaśnie Wielmożnego W. M. Pana Dobrodziecia* nieośmielił, który biorąc za approbacyą myśli moich o *katolickim Obywatelstwie*, tym chętniey ie do druku odsyłam, im mocniey siedmioletnim w *Domu Jego* pozyciem przekonany ie stem, że i *świętości Religii*, nie skaziły w *Tobie Gaśnie Wielmożny Panie* ośmnaściego wieku rozumowania, i że przykłady *Patryotyzm szanownych Przodków Twoich* w najswiętszym posia-

dasz dziedzictwie. *A* gdy to powszechne całego Na-
rodu jest o Tobie Paśnie Wielmożny Panie rozumie-
nie, ia z tąd ten zapewne mieć będę zaszczyt, że my-
śli moich z rąk doskonałego wziętych oryginału, po-
wszechności udzielię, rozkaz Twój dopełniając z najgłęb-
szym uszanowaniem.

Paśnie Wielmożnego

Pana i Dobrodzicia

nayunizieńszy Sługa

Edmund Truskolaski.

K A Z A N I E
NA SWIĘTEGO
S T A N I S Ł A W A
M I A N E
w T U L C Z Y N I E 1784.

---

*Dobry Pasterz daie duszę swoię za Owieczki swoje, Naiemnik zaś wi-
dzi wilka przychodzącego, i ucieka ponieważ naiemnik ieść.*

JEżeli te słowa JEZUSA CHRYSUSA przystosuiemy, do życia i śmierci S. STANISŁAWA, znajdziemy życie jego całe, poddane zupełnie pod przepisy najwyższą tchnące mądrością Prawodawcy BOGA i Człowieka, a śmierć Jego wiekuiştey czci godną, z przyczyny heroicznego dopełnienia powinności Obywatela i Biskupa.

Ubolewać nad strapieniem podobieństwa swojego, ieść to okazać się Człowiekiem mającym więcey coś nad bezprawne zwierzęta czułości, zasłonić niesprawiedliwość cierpiących

piących ludzi, jest to być Człowiekiem szacującym iestestwo swoje w innych ; oprzeć się niesprawiedliwości mężnie i prawie jest to przymiotem prawego Obywatela, ale oprzeć się zaciętej niesprawiedliwości mężnie, prawie i spokojnie, aż do utraty własnego majątku i życia, bez wmieszania w swoy opor cierpiących z pokrzywdzającemi, jest to sławą Obywatela przez Katolickiey Religii światło do heroizmu przypodobionego.

Wy Państwo moje! których przykładna pobożność na uczczenie dorocznego obchodu Ziomka niegdyś naszego *Stanisława Szczepanowskiego* zgromadziła, wiecie równo ze mną chwalebne życie i sławną śmierć tego Świętego. Dostyc jest przypomnieć wam, że nietylko czuł ucisk współ-Obywatelów swoich, ale ich zaskonił całą przemocą iestestwa swojego, że nietylko mężnie i prawie oparł się zaciętej niesprawiedliwości, ale z świętą spokojnością gromił nadumionego zwycięztwami Monarchę : i że śmiercią na koniec swoją, przez nayprzyzwoitszy Obywatelowi, Katolikowi, heroizm, okupił szczęśliwsze innych pożycie.

W tych krotkich mniemam słowach, zamknięty jest cały Panegiryk dla czynney cnoty S. Polaka. Skutek zaś wspólnego przykładu Jego, niech BOG, który go wiecznie uwielbił a nas nieomylnie kocha, roznieci i uści w sercach i duszach waszych.

I ten ci jest właśnie zamierzony cel od BOGA Prawodawcy naszego, w powołaniu naszym do naylepszey pod słońcem Religii, ażebyśmy żyjąc podług iey świętych prawideł, byli ludźmi Bogu miłemi i cnotliwemi Obywatelami,

i że

i żebyśmy przez cnoty Chrześcijańsko-Obywatelskie, wiekuli-
 stą od Boga nadgodę, i aż z Narodem ludzkim kończącą się
 sławę otrzymać mogli.

Proszę pobożności waszey Państwo moje, o dążącą ku
 zbudowaniu waszemu attencyą; gdy mówić będę: że punktu-
 alna praktyka Religii Katolickiey najsukuteczniey formuie
 cnotliwych Obywatelów, to punkt pierwszy; że stateczna i
 heroiczna praktyka Religii Katolickiey formuie sławnych i
 prawnych u świata Bohaterów, to drugi punkt dalszey mowy
 moiey i świętobliwych reflexyi waszych.

Prawodawco nasz **BOZE** i Człowiecze! Tyś niegdys
 powiedział: „Gdy staniecie przed Krolami i Xiążęty, nietur-
 buycie się co macie mówić, ponieważ w owę godzinę daną
 wam będzie co mówić macie „z pokornym zaufaniem w slo-
 wach Twoich, za Religią Twoią mówić zaczynam; Ty wspie-
 ray mierność moję mocą Twoią Boską. Tyś także powie-
 dział; „że nie wszystkim pozwolono jest zrozumieć tajemne
 zamiary Boskie, tylko tym, którym tego daru Oyciec Nie-
 biecki użyzył, dotknij duż i zagrzej chęci ludu, do
 Świątnicy Twoiey na uczczenie Ciebie w Świętym Bohate-
 rze Ziomku, zgromadzonego, aby Prawa Twoie z uszano-
 waniem przyjąwszy, praktykowali je z heroizmem. Uczyń
 to za przyczyną **MATKI** Twoiey Najswiętszey, którą po-
 zdrowmy Anielskimi słowy: Zdrowaś Marya &c.

Wiem dobrze że Mędracy wieku naszego, którzy sobie z
 chępliwością święty tytuł mocnych duchów przywłaszczają,
 a Religią **CHRYSUSA** niewartą wyfokich myśli swo-
 ich sądzą, usłyszawszy zamiar mówienia moiego, znajdą go
 płon-

plonnym i prawdziwie Xiężym; gdyż w ich opinii rozum, Filozofia, i Prawa, dosyć są skuteczne do utworzenia cnotliwych Obywatelów. Lecz Państwo moje wnidźmy nie parcyalną uwagą w szczególnieysze tey materyi roztrząszenie.

Prawda: że światło rozumu dobroczynnym udziałem Bostwa, w nas uznać powinniśmy, ale rozum zostawiony własney swoiey działalności, tak jest bezfilny w praktyce ofobliwiewy obyczayności Obywatelskiey, że miłością iestestwa swojego uwiedziony Człowiek, idąc w tym punkcie za wierzącym instynktem, na kradzież, zaboystwo i inne najczarnieysze kryminały, łatwo się odważy i tym chytrzey i złośliwiewy nad inne zwierzęta, im iest sposobnieyszy z przyczyny takiej organizacyi, i dowcipnieyszy z przyczyny rozumu, obiąć szrodki do dopełnienia zamierzoney czynności, i uchronić się wynikających konsekwencyi: na przekonanie się o tey prawdzie, zastanowmy się tylko szczerze nad własną wewnętrznoscią naszą, a będziemy przymuszeni wyznać, że ani Obywatelstwo, ani przyjacielka zażyłość, ani żadne naimocnieysze od krwi i rozumu sporządzone obowiązki, niewstrzymuią nas od niesfornych serca poruszeń, i na co my codziennie, na to niegdys ow wielki Krol Izraelski uskarżał się, „ Człowiek pokoju moiego, w którym położyłem nadzieię moię, który iadał chleb moy, chlubi się podstępstwem podemną. „ Otoż iest Obywatel idący za przewodnictwem rozumu, a nie wsparty przekonaniem Religii Chrystusowey.

Szano.

Szanowne jest imię Filozofii, i życzenie wielkich dusz było zawsze, ażeby rządzeni w społeczeństwie, i rządcy społeczeństwa byli Filozofami; ale i to słabe dla społku ludzkiego wsparcie bez światła Religii Chrystusowej, bez ktorey wyższe owe nad gmin popospolity dusze, chcąc coś nad powszechny sposób myślenia okazać, unikając iedney ostateczności, nie rozmyślnie wpędzają się w drugą: i albo od czułości krwi rozniecony Epikureizm, uformuje Sardanapalów i Tarentynów; albo od krwi czarną zarażoney żołącią dyktowany Stoicyzm, twardych, niewyrozumiałych, i nietościwie nad Istotami pałtujących się Lacedemończyków: albo nakoniec przez wzięcie niby śródka, między temi dwoma ostatecznościami, zuchwałych względem innych i samych siebie Rzymian, lub piefzczonych hardych, i podłych oraz Ateńczyków. Te wady wpoione w ludzi przez rozumującą Filozofią, całą prawie Azyą w poniżających naturę ludzką utopiły roskoszach, a na przemiany walczący Stoicyzm z Epikureizmem wrzucił z fundamentów swoich Państwa Greckie i Włoskie. Nie day BOZE! żeby dobroczynna (iako mówią) dzisiejsza Filozofia niezrobiła w całej Europie potopu z krwi ludzkiej; do wiadomych dzieiów ludzkich mowę, i zastanowienie się nad nabytymi wiadomościami przekona was o prawdzie; a ia tu użyję słow Dawida „że mnie opuścili rzodło wod żywych, a porobili sobie studnie mętne: zginęła pamięć ich ze brzmieniem, a BOG trwa nawieki.

Toż przynajmniej Prawa Narodowe będą zasileniem Obywatelstwa. - Wszakże mając rozum i Filozofią, pobłażając narefzcie prywatnie swoim ulubionym chuciom, mo-

gą byź Prawodawcy sprawiedliwi i dobroczynni dla innych. Ach Państwo moje! toby sobie właśnie po rozumie odciągnionym od przesądów, i świetnie rządzonym od Filozofii o bieceywał potrzebą! lecz niestety! i ten nayprawnieyszy płod dufz wspaniałych, więkzszego nad przemoc swoję niemoże dadź wsparcia społkowi ludzkiemu. Ponieważ, albo Prawa stanowi ieden, albo wielu; ieden, do ślepey i samowładney podległości podciągnie wżyskch, wielu (do Republikantow mówię) podciągając na przemian prawodawczą władzą, skrycie, lub częstokroć bezczelnie, pod zamiary od własnych namiętności uknowane. Spoyrzyśmy na Krainy pod wschodem słońca leżące, iak nieludzki i dziki Despotyzm nielitościwym ie uciska iarzmem. Spoyrzyśmy na Narody pod zachodem położone, gdzie Monarchia i Republicyzm ludzmi włada, gdzie nigdzie tylko błyszczące się dobroczynnych dufz doyrzemy światałka, a i tak w tym zrzodle, ktore nayczystszym posileniem społeczeństwa ludzkiego byźby powinno, nie znajdziemy tylko, albo bezgraniczną chciwość krwi i majątku Obywatelskiego, a'bo mety przepychu, przemocy, zazdrości, nienawiści, dumy, lub próżności. Zbieg tyłu namiętności ludzkich namnożył nam i innym Republikantom, nie zmierny tłum Praw wręcz sobie przeciwnych, w ktorych się wikłamy iak w niedociekłym Labiryncie, ubolewając nad ludem ięczącym pod Despotyzmem, lub pod Monarchią podchlebne tylko respektującą Prawa. Nareszcie wyznać musimy, iż niemasz rady tylko od Pana ktorego wżyskie drogi są prawdą. „ Ten tylko ktory stworzył, rządzić może ludźmi.

Otoż

Otoż zgromadzeni Obywatele przekonani być powinniście, iż rozum nieutworzy dobroczynnego Obywatelskiego serca, że Filozofia w rozmiarach rozumowania swojego nie może uniknąć, albo zbytney surowości, albo miękiego rozpieszczenia Obywatelów; że nareście Prawa tchnące albo samowładztwem, albo sporem namiętności wielu Prawodawców, nie mogą mieć ani mocy, ani powagi, u działania trwałey szczęśliwości spółku ludzkiego, potrzeba więc poddać się pod Prawodawctwo Jezusa Chrystusa, który będąc Bogiem, Boską mądrością nacechowane przepisał Obywatelskich czynności reguły; a będąc Człowiekiem przepisał je w proporcją możności i potrzeby ludzkiej.

Hamując namiętności, nie niszczy swobodnego pożycia. Będąc Bogiem nie może niechcieć szczęśliwości stworzenia swojego, chciał zaś być Człowiekiem, ażeby nietkniętą zostawiwszy wolność ludzką, przez własne niejako doznał doświadczenie, i jakie są zapędy ludzkie, względem doczesnego ich uszczęśliwienia. O Jezu prawdziwy Boże! potrzebaż Cię usprawiedliwić przed ludźmi z zamiarow nauki Twoiey! czynię to dogadzając wdzięczney pobożności waszey.

Treść cnotliwego Obywatelstwa, na tym mądrość owa która mężnie zasięga od końca do końca, i wszystkim łagodnie rozrządza, zakłada, aby iakiegożkolwiek bądź wieku i kondycyi Człowiek, dążył z wewnętrzney chęci do powszechnego uszczęśliwienia całego społeczeństwa: i jeżeli jedno w tym łańcuchu, wzajemney i usilney pomocy ogniwo zerwane lub niesformnie złączone będzie, wszyscy lub wielu Obywatelów, na honorze, majątku, lub życiu szkodują nie-

omylnie. I dla tego żeby młodych iasnie i trwało nauczyć enotliwej obyczajności Obywatelskiej; a starszych w należytych iey utrzymać obrębach, żeby Poddanych nakłonić do wewnętrznego posłuszeństwa; a w Rządcow skutecznie w poić baczną boiaźń, wyższej od wszelkiej ziemskiej władzy, mocy; żeby w tych co rzemiossem lub przemyssem innym służą, zażczepić pracowitość, a w potrzebujących usługi sprawiedliwość, żeby uczonym przepisać gruntowny i pożyteczny tylko sposób myślenia i komunikowania się, a pragnącym nauki skromną ciekawość; żeby w służących zagrześć czułą ochotę, a w Panach dobroczynność, żeby w żołnierzu wzbudzić nieprzełamane przy sprawiedliwości męstwo, a w Rolniku pracowitą staranność: żeby mowę takowemi ogniwami spoić i zjednoczyć społeczeństwo ludzkie, z których iak widzimy nieuchybnie wypływa trwała szczęśliwość Obywatelska, Prawodawcy Boga i człowieka potrzeba było, ażeby ten moral ułożył iako człowiek bezgraniczną ożywiony mądrością, ażeby iako Bog usposobił serca i dusze ludzi do dopełnienia tegoż moralu. Nauczył go więc, z pewnym wiekuiştey nagrody zaufaniem dla dopełniających, i boiaźnią nieuchronney także wiekuiştey kary dla przestępcow; i owszem siągnął aż nayskrytszych serca naszego zakątkow, dobrym chęciom nawet, których ludzie doyrzeć niemogą, naznaczając niekończącą się i nadwszelki domyśl wyższą nagrodę, a złym sprawiedliwością odmierzoną karę.

Jak mądrze tak i po Bożemu Jezus Chrystus spoił publiczność społeczeństwa, ponieważ uczy zupełney poddaności

ności Magistratom, mówiąc „oddajcie Cefarzowi co jest Cefarskiego: a wpaia boiażn w Rządcow grożąc im „ze sprawiedliwości ich sądzić będzie: zalecając po tyle razy pracowitość, między przekłętwa włożył zatrzymanie wypracowanej zapłaty, każe żeby światło mądrości naszey tak przyświecało ludziom, iżby chwalili Oyca przedwiecznego za iey dar i użytek, służących ktorym rozdał talenta, iednych wystawia na przykład wierności a drugich potępia, a płacąc do winnicy późniey, naiętym rownie z naiętymi od rana, zaleca Panom dobroczynność. Uczy posłusznego męstwa żołnierzow, wyprowadzając Setnika mówiącego „mam pod władzą żołnierzy, temu mówię: idź, idzie, i temu mówię: przydź i przychodzi, a surowo strofuie rolnikow cały dzień prożnujących. To do publiczności Obywatelstwa, prywatne zaś pożyacie nasze tak rozrządził.

W ośmiu leciech słuchał i pytał się uczonych, był Rodzicom posłuszny aż do lat trzydziestu, to dla was młodzieży i przykład i Prawo. Rodzice szukali go z troskliwością zgubionego pod czas święta w Jerozolimie, to dla was Rodzice i przykład i Prawo z iaką troskliwością dzieci wasze wychowywać macie, po trzydziestu leciech nauczał pracowicie: i schronił się gdy go chciano obrać Krolem; bywał na ucztach skromnie: kochał iak przyjaciel Jana: okazał wybacznosc kobiecie na cudzołóstwie dostrzeżoney; zgronił plotliwych oskarżycielow: przyjął do swoiey kompanii Rybakow i Celnika: darował wyparcie się go Piotrowi; rozdawał iałmużnę i mocno ią zaleca, przeklina zgorzsenie, gromi niepomiarkowaną chęć bogactw, nagania hipokryzyą, niezgody domowe,
niechę-

niechętnie pozwala na rozwody, rzuca w ciemności sługę nie
 litościwego nad kolegą swoim, zaleca dobroczynność dla
 tych nawet którzy nas nienawidzą, niekaże na biesiadach
 drzeć się do pierwszego mieysca &c. A tak oznaczył w iakich
 obrębach prywatne obywatelskie czynności bydź powinny,
 gdy naucza pracowitości w powołaniu, skromności, trze-
 zwości, przyiaźni, wybaczenia, niewzgardzania nikim, o-
 strożności w oskarżeniu, litości nad cierpiącą ludzkością, u-
 nikania zgorzzenia, pomiarkowaney chęci bogactw, szczer-
 ści i prostoty serca, zgody domowey, miłości małżeńskiey,
 czułości względem wspaniałej Braci, dobroczynności, i skro-
 minney grzeczności &c.

Te są przepisy publicznego i prywatnego morału Oby-
 watelskiego od Jezufa Chrystufa nam podane; chcąc się ich
 zupełnie dowiedzieć, czytamy Ewangelie jego, i chrońmy
 się przepowiedzenia Nauczyciela Narodow mowiącego: bę-
 dzie czas gdy zdrowey nauki nieprzyimają, ale do swoich
 chuci przybierają sobie nauczycielow łechcących ich uszy i od-
 prawdy się wrocą, a poydą za bajkami. Uchroń nas od tego
 Boże Prawodawco nasz, ktorego nauki ten jest zamiar, aże-
 byśmy byli nietylko cnotliwemi Obywatelami, ale Obywate-
 lami u świata sławnemi, ten jest drugi punkt mowy moiey
 proszę o krótką attencyą.

Heroizm jest to czynność obywatelska, mająca za po-
 dniętą sprawiedliwość, a dążąca z azardem majątku i życia
 własnego, do ufzcześliwienia Ziomkow. To wolny od ska-
 żenia rozum ludzki heroizmem nazywa, i takowy heroizm
 nieustraszona praktyka Religii Chrystufowey zaszczenia wser-
 cach

cach prozelitow swoich. Ponieważ Chrystus zbior morału obywatelskiego założył na tey krotkiej maxymie „kochaj bliźniego swojego jako siebie samego „ Ta miłość powszechney ludzkości w wiekach bałwochwalstwem zaźmionych nieznana była, rzucić się za duchem partyi prawie czy nieprawie, sprawiedliwie czy niesprawiedliwie, i utrzymywać go z śmiertelną zaciętością, burzyć Narody walić z Tronu nie miłych czerni ludu lub rozhukanemu żołnierstwu Monarchow, zagrześć krocie ludzi pod ruinami ich własney Ojczyzny, iść z ślepym w potęgę swoję zaufaniem na Narody spokojne i ledwo z imienia sobie wiadome, zedrzeć korzących się a zwoiować, pysznym to było Bohaterstwem, a źle wierney starożytności.

W rzeczy samey, jeżeli wnidziemy w zapędy serca ludzkiego, które częstokroć przeciwko najmocniejszym przekonaniom rozumu hardo i zuchwale idzie, obaczemy go w szczęściu niecierpiącego żadnego hamulca, a innych dziwiących się pomysłnym wyższych od siebie umysłow czynom, bezwstydnym w podchlebstwie.

Okrzyki gminnego ludu, nazywającą krwią ożywione serce nadumiać zwykły, które iako gmin pomnaża z racyi rzadkości dzieł znakomitych, tak Autorowie tych dzieł upoieni uwielbieniem swoim, zapominają że są ludźmi.

Wszyscy nad gmin rangi Krasomowcy i Poetowie wysłają swą sztukę, na omnienie heroow swoich blaskiem ich własney świetności, i gdy najsławniejszy użyteczne powzeczności obywatelskiej dzieła chcą przełożyć, i żywą im tylko dadzą kolorytę, sprawców tych czynow do podziału rządow swia-

ta z Bogiem przypuszczają. Takowym rozumem hołdem nadumiony Bohater, nietylko zapomina że jest człowiekiem, ale wszystkich ludzi, za niższego rzędu od siebie stworzenia byź sędzi.

Do skażenia dusz dobroczynnych, oprócz gminu i ludzi nauką zafczyconych, przyczyniają się Magistraty, iak najsławniejsze naznaczając tryumfy, trofea, posągi, za dzieła z powinności obywatelskiej dopełnione. Czynią to, częścią dla zachęcenia do podobnych dzieł następnych Potomków, częścią też dla podchlebiania ludzkiej ambicji, żeby ich własnych karków twarzym nieprzywalił iarzmem dziełem swoim nad równość podniesiony Obywatel.

Rzadki więc w nieoświeconey Chrystusa nauką starożytności przykład, ażeby Obywatel azardujący majątek i życie, po szczęśliwym swoich zamysłów skutku, albo z Alexandrem najszyfście przyiaźni i ludzkości stargawszy Prawa, nierządno w opoystwie nie zakończył życia, albo z Maryuszem, Syllą, i Juliuszem, nie wydał bez względnje na rzeź własnych Obywatelów.

O iakże daleko skuteczniey Jezus Chrystus usiłuje wpoić dobroczynność dla powszechności ludzkiej, rozkazując kochać bliźniego iak siebie samego, podciąga pod tę miłość przyiazne i nieprzyiazne, prawowierne i niewierne Narody, każe przy sprawiedliwości bronić domu i Oyczyzny swojej, mówiąc „gdy mocny żołnierz pilnie wniścia, w pokoju jest wszystko „ Tenże sam Bog natchnął w Moyżesza nieustraszone męstwo za ludem swoim w obcey zostającym niewoli; sam ubrał w zbroję i szyszak Jozuego, wybrał Gedeona, Saula i

la i

Saula i Dawida na Wołowników; zafilał gorliwych Praw
 Oczyszczonych obrońców Małatyafza i trzech ludzi młodych
 w rozpalonym piecu, wślawił pamiętnym Bohaterstwem
 Machabeuszów, tenże sam Bog Nas do heroicznego bronie-
 nia rozumnych i trwałą szczęśliwość Kraiową jednających
 swobod zagrzewa, i do Zagranicznych rozpraw dodaie
 Serca i pomocy Boskiej. Ale gdy zagrzewa do Męstwa
 nazywając się Bogiem Zastępów i dawcą zwycięstwa,
 niekaże się mścić nad zwyciężonemi mówiąc: moja jest
 zemsta. Ja wet za wet oddam; naucza na wielu mieyscach
 pokory i skromności, uczy że dobry Pasterz daie Dufę
 swoją za Owieczki swoje, ganiąc Naiemnika który widząc
 przychodzącego Wilka ucieka, ponieważ naiemnikiem jest;
 za próżną chwałę od ambicyi podżęgnioną, lub za pomno-
 żenie majątku własnego, uczy wytrwania w dobrych za-
 myślach, gdy odrzuca od Krolestwa Niebieskiego Oraża,
 który uiawszy się pługa w tył się ogląda: przypomina Nam,
 że wszelki datek dobry i wszelki dar doskonały z gornych
 Niebios pochodzi od Oycy wszelkiego rozumu: I Nau-
 czyciel Narodow iego Duchem mowi: gdy zrobicie wszy-
 stko, mowcie., Słudzy nieużyteczni jesteśmy.

Ah Państwo Moie! coż to za pociecha dla Obywatel-
 stwa Chrześciańskiego mieć ponęty do Dzieł wiekopomney
 pamięci godnych, szfzed od Boga Nauki zagrzewające do
 heroiczych czynności, a oraz pewnemi bydz: że tenże sam
 Prawodawca trzyma w swych ręku rozhułkane pomysł-
 nością serca ludzkie. Nieobracają Zwycięzcy Chrześciance
 Miast w perzynę; łagodnieysze w osłodzonych nauką Chry-
 stusową sercach Jeńcow woiennych traktowanie; mało pra-
 kty-

ktykowane siagnienie się do Tyranii; rzadszę i niekrwawe odmiany formy rządów; bezpiecniey doczesnemu zawierzamy przymierzu.

Otoż Państwo Moie! przekonani bydź powinniście, iż Religia Chrystusowa nayskuteczniey Cnotliwych Obywatelów uformować potrafi, ponieważ ani rozum, ani Filozofia, ani Prawodawctwo nie są w tey mierze dosyć filne; że taż Religia skuteczniey nad okrzyki gminu, panegiryki mądrych, wspaniałe tryumfy, wielkich i prawych Bohaterów udziać może. Według tey Nauki Stanisław Święty heroiczne odniósł Zwycięstwo, zostawując Nam przykład, ażebyśmy idąc do takiej iaką on ma u Nas, i u naypoźniejszych Potomków Polskich mieć będzie sławy, takiej iak on szczęśliwości wiekuiştey dostąpili.

Utwardź to Boże, coś zaszczeplił w sercach i duszach Naszych, prosimy Cię o to, przez niedościgłe Bostwa Twoiego Tajemnice; prosimy Cię Polacy przez zasługi Ziomka Naszego, abys utworzył cnotliwych Obywatelów, i natchnął ich heroizmem do dzwignienia potężnie do upadku nachyloney Oyczyzny.

Zacni Obywatele! wspomniemy tu na Głowę Narodu Naszego Nayiaśnieyszego STANISŁAWA AUGUSTA, prosząc Prawodawcy Obywatelstwa Naszego Boga, ażeby obdarzył go dobroczynną dla Narodu Naszego chęcią, dał mu jeszcze tę o którą Salomon prosił mądrość, asystującą wszechmocnie rządzącemu Tronowi Jego, iżby nią wsparty, tak był dla Cnot Krolewskich i heroiczych Dzieł czczony u naypoźniejszyey Potomności, iak' go My, obowiązani Przysięgą wierności Poddani, czcic powinniśmy.

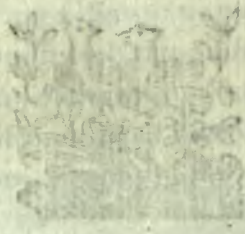
Ja-

Jaśnie Wielmożny Panie! nosząc Imię świętobliwym i heroicznym Obywatelstwem wstawionego Ziomka, wieniesz czułą wdzięczność Bogu, że do dopełnienia prywatnych Cnot Obywatelskich serce Twoje usposobił, żeś do brym Mężem, troskliwym Oycem, prawym Przyjacielem, spokojnym sąsiadem, sprawiedliwym Panem dla Sług i Poddanych, i przy takim majątku dalekim od przemocy. Te tak pożądane dla Polskiego Obywatelstwa z prywatnego pożycia Twoiego korzyści, tuzą Nam nieomylnie że stanąwszy na pięknym sławnym Przodków Twoich to-rze Senatorstwa i Kommendy Woyska, nim poydziesz mężnie i statecznie do Dzieł heroiczych, wsparty przepisami Chrystusa i podfilony miłością współ Obywatelów. Proszę usilnie Boga, ażeby Ci dał tę mądrość przez którą Krolowie panują, i tworzyciele Krolow sprawiedliwe stanowią uchwały: ażebyś idąc z wielkich w wielkie Dzieła, niekończący się aż z pamięcią ludzką dostąpił sławy.

Boże! wiemy że sprawiedliwość Twoja nieuchyli wieczney nagrody dla Monarchow i Poddanych, heroizmem od Ciebie przepisany sławnych   A M E N.

Jakoż w tym miejscu należy mieć na uwadze, że w dziedzinie sztuki, w której podjęto próbę odwołania się do tradycji i form, które przetrwały mimo trudnych warunków historycznych i społecznych, można dostrzec pewne elementy, które są wynikiem działalności twórczej. W tym kontekście, warto zwrócić uwagę na fakt, że sztuka jest nie tylko odbiciem rzeczywistości, ale i jej przekształcaniem. To właśnie dzięki sztuce, możemy spojrzeć na świat z innej perspektywy, co może przyczynić się do jego lepszego zrozumienia i docenienia. W tym celu, warto zwrócić uwagę na różnorodność form i środków, które artysta wykorzystuje, aby wyrazić swoje myśli i uczucia. To właśnie dzięki temu, sztuka jest w stanie dotrzeć do serca człowieka i wywołać w nim głębokie przeżycia. W tym celu, warto zwrócić uwagę na fakt, że sztuka jest nie tylko odbiciem rzeczywistości, ale i jej przekształcaniem. To właśnie dzięki sztuce, możemy spojrzeć na świat z innej perspektywy, co może przyczynić się do jego lepszego zrozumienia i docenienia.

K A Z A N I E
NA SWIĘTEGO
S T A N I S Ł A W A,
MIANE w TULCZYNIE

1785. ROKU.

---

*Lecz naiemnik który nie jest Pasterzem, widzi wilka przycho-
dzącego i opuszcza Owce, i ucieka, a wilk chwytą i roz-
prasza Owce, ale naiemnik ucieka, że jest naiemnikiem, i
niema pieczy o Owcach.*

u Jana w Rozdziale 10.

W Tych słowach najwyższy Nauczyciel dokładną uczynił różnicę, między starannością właściciela rzeczy, i nie-dbalstwem naiemnika, i między stanem rzeczy w ręku właściciela, i w ręku naiemnika.

A

Stan

Stan rzeczy w ręku właściciela zstający nie może być nieszczęśliwy i bezopatrny, ponieważ cały przesł dufcy właściciela do tego właśnie dąży celu, żeby rzecz w ręku tego będąca, iak naydoskonalszą w oczach całego Swiata mogła mieć postać, stan zaś rzeczy w ręku najemnika złożony, nie może być szczęśliwy i opatrny, ponieważ zapłaty i zysku chęć będąc naypierwszą czynności jego sprężyną, wzięcie zapłaty chęć jego nasyca, a niewzięcie oziębłym go i nieprzyjacielem powierzoney rzeczy czyni.

Nagania JEZUS CHRYSZTUS podłą chęcią zysku uwodzące się dusze, i naturalne a arcy szkodliwe przywodzi konsekwencye. Tak zaś obfzerne w prostej przypowieści dał nauce swoiey znaczenie, że nie tylko do Pasterzow Duchownych, Rządcow ludu, Oycow Familii i Generałow Woysk, ale nawet do zgromadzenia Ludzi iednego Narodu, względem Kraiu w którym są zamieszkali, ta nauka rozciągać się powinna.

Kościół zaś Chrystusa dopełniając woli Autora swoiego, wystawia ku czci naszej w dorocznych obchodach, od Świętych ludzi praktykowany zbior, i uszczęśliwiający spolek ludzki skutki nauk JEZUSA, żeby czując cnotliwe ich czyny i świętą nadgrode, przekonaliśmy się iako ludzie, iż urzeczywistnienie nauk Chrystusa nie jest nad siłę ludzką, a iako Katolicy żebyśmy nadzieją wiekuiszey od Boga zapłaty, i pobożną wdzięcznością ludzką, do podobnych czynow zachęćeni byli.

Oto

Oto i na dniu dzisiejszym Kościół Chrystusów odnawia pamiątkę życia i cnot S. STANISŁAWA, i pobożna Dzieiów Kraiowych wiadomość wafza, Państwo moje! zgromadziła was do tej Swiatyni na oddanie winney czci Rodakowi naszemu, chcących się usprawiedliwić przed Bogiem i Narodem, iako pamiętacie o tym, że ten Święty nasz Ziomek naczystszym źródłem nauki Chrystusowey napolony, nie był naiemnym w prywatności swoiey Obywatelem, ponieważ prywatne pożycie Jego, Biskupstwem Krakowskim i Senatorstwem uwieńczane było. Nie był naiemnym Biskupem i Senatorem, ponieważ iako Biskup odwracał zgorzzenie skazonych zwycięstwami obyczaiów, a iako Senator zastawiał się pośrzedniczą władzą za Obywatelów; nielutością nadumionego Żołnierza, Krola, uciśnionych, iako wolny Obywatel i Senator okazał strażniczą Praw Stanu swojego gorliwość w nayostatnieyszym dla każdego Narodu polityki punkcie, ażeby stan Żołnierski nad Cywilnym uciążliwej nie przywłaszczał przemocy, gdyż skoro tylko przewaga stanow z przyzwoitey wrzuszony się kluby, nadwątlona i upodłona wewnątrz Oycyzna, na wzgardę i rozszarpanie obcych zwycięzynie przychodzi Narodow. I za toć to świętokradzka ręka o śmierć go przyprawiła, za to Kościół Chrystusów wdzięczne mu naznaczył Ołtarze, a wolny Narod Polski za szczerzejniejszego przed Bogiem czci go przyczynę o trwałość Oycyzny i swobod Narodowych świątobliwie od niego nazywanych.

A 2

W tych

W tych krotkich slowach znajduię Patryotyzm wasz Państwo moje, Katolicką i Obywatelską świętobliwość życia *Stanisława Szczepanowskiego*, i praktyczną naukę dla Polaków, Republikantow, Prawodawcow i Żołnierzy, iak idąc za Nauką Chrystusową odemnie wspomnianą i za znamienitym przykładem ku naśladowaniu waszemu wystawionego Ziomka, nienazewnemi Obywatelami Oyczyzny być powinniśmy.

Proszę Państwo moje o łaskawą attencyą, znaiąc do iakiego Narodu; ludzi mowię, dogodzę Patryotycznej pobożności waszey gdy o miłości Oyczyzny mowić będę, dogodzę uczczeniu Świętego Polaka, gdy o powiunościach Chrześciańskich Cywilnego, Prawodawczego i Żołnierskiego stanu mowić zaczynam.

Boże ktorego Prawica przenosi Narody w Narody, Ty któryś Przodków naszych osadził w tych Kraiach, dałeś im tę świętą Religią, i ięzyk i ducha wolności, porusz ferca słuchających, i dotknij ie tym przekonaniem, że przepisy Religii Twoiey, są nayrzeczywiście do ufzczęliwienia Narodow wymierzone; uczyn to przez przyczynę Nayświętszey Maryi Panny, ktorey wzywaiąc Macierzyńskiego pośrednictwa znowmy *Zdrowaś Marya*.

Oyczyzną pospolicie nazywamy Kray, ku wspólnemu zamieszkanu ludzkiemu, krwią lub Opatrznością Przodkow nabyty, z ktorego Macierzyfnych wnętrzości śsąc ożywiające i trwałość społkowi ludzkiemu daiące korzyści, pod
uſta.

ustanowionemi od iednego człowieka, lub większey lub celniey-
 fzey części mieszkańców prawami żyć obowiązujemy się.
 A ztąd wypływaią powinności względem dobroczynney i
 słodko zamieszkałej ziemi, i powinności mieszkańców Re-
 ligią, Prawami i korzyściami ziednoczonych względem sie-
 bie w powszechności, którzy że są zwyczajnie na stany po-
 dzieleni, więc znowu wynikaiają szczegulne powinności sta-
 now względem siebie.

Miłość zaś Oyczyzny, iest dobroczynna chęć w poie-
 dynczu wziętego Obywatela, skutkiem dążąca do polepfze-
 nia i zdatności ziemi w ktorey żyie, i stanu ludzi z kto-
 remi wspólnie zażytych Przodków mieć mu się zdarzyło, i
 od których do ufzcześliwienia swoiego zaciągaiąc naybliż-
 fzey pomocy, wzaiennością się im wypłacać powinien. Sło-
 wem: miłość Oyczyzny iest dobroczynność dla Kraiu i współ-
 Obywatelow.

Ta iest naygłośniey brzmiąca Omnasłego Wieku na-
 szego od mniemanych Filozofow, ktorych dumny płod rozu-
 mu zastępuje częstokroć mieysce cywilney rostopności, utrzy-
 mywana maxyma, że Religia Katolicka nie wpaia w Oby-
 watelow gorliwey miłości Oyczyzny, ponieważ Stan Cy-
 wilny nadto zatrudnia Nabożeństwami, Bractwami i powierz-
 chownością ceremoniałow... Stan Prawodawczy napełniając
 boiaźnią choiwego Bostwa ścieśnia w zamysłach i zafzcze-
 pia trwożliwość w czynnościach: w Stanie zaś Zołnierkim
 wytepia męstwo upaiając ludzi miętką czułością dufzy i
 nadzieią

nadzieją nadzwyczajnych po śmierci rozkoszy, do których w pobożnie próżniackim życiu najszybciej pokazuje drogi; lecz Państwo moje! odwołuję się do rozumu waszego, do rozumu, który nie szuka złośliwej krytyki w rzeczach wiadomych sobie, dla tego jedynie, że ie wszyscy wiedzą; do rozumu, który rządząc się przyrodzonym światłem, kombinuje rzeczy według ich istot i przymiotów; do rozumu, który nie kontentując się jednym ubrańcy wiadomości ogniwem, cały ich porządek spaja łańcuch; takowy rozum udecyduje, że stan cywilny gorliwą miłość Ojczyzny okaże, gdy okaże jak najpracowitszą staranność okołożywaiącego rolnictwa, około cnotliwej populacji, około skrupulatnego cel i podatkow zapłacenia, około pieczołowitego wychowania dzieci, około lubey zgody i pokoju wewnętrznego, i winnego uszanowania dla Zwierzchności Kraiowych. Wszakże Państwo moje! ten i taki rozum wasz do jakiego odwołałem się, treść powinności stanu Cywilnego względem Ojczyzny na tych sześciu zakłada Artykułach, i w ich dopełnieniu hołdowniczey dla Kraiu Obywatelów żąda miłości. Lecz w ten czas dopiero dobroczynnego rozumu przemyśli prawdziwie użyteczne będą, gdy do uskutecznienia ich Religia Chrystusowa dzielnością prawdziwego Boga tchnąca dopomoże...

Przepisze chwałebnie pracowita Rolnicza ręka potwierdzone korzyścią Rolnictwa reguły, ulży wynalezionemi narzędziami ciężaru pracy, ochroni od wyniszczającego ięstwo

stwo Rolnika potu, ale w duszę jego nie wpoi i wpoił nie może tej do Rolnictwa usilności, którą wpoił ten co Ojca swojego nazwawszy Rolnikiem mówi: „ Zaden kto-
 „ ry ściągnął rękę do pługa a wtył się obraca, nie wniy-
 „ dzie do Królestwa Niebieskiego. „ Pięknie jest napisany list do Ludu dla wzniecenia w lśniących się prożniakow, szacunku dla ozywicielow naszych, ale Bóg i człowiek najwyższy dla ozywiałej pracy okazał szacunek, kiedy równie płaci tym, co później przyszli do Winnicy Jego, z temi co pracowali od rana, można najwyższości przypisać rozrządzenia Ekonomicznego reguły, ale skuteczniej nikt nie wmowi w Gospodarzow, ani czułości, ani rozządnej sprawiedliwości, nad owego Ewangelicznego Gospodarza, który talenta rozdał sługom swoim, i starownych do większych używa rzeczy, a zakupującego talent nagania, uczy z jaką troskliwością około domowego majątku chodzić potrzeba, wystawując niewiaścę szukającą z troskliwością zgubionej drahmy. Przepisuje bacność Rolniczej staranności, i ostrożną oszczędność nakładu, wyprowadzając Gospodarza, który siejąc, iedno ziarno rzucił między ciernie, i ciernie zagłuszyło go; drugie na twarą drogę, i stało się pastwilkiem ptakow; trzecie na uprawnej roli letny czyniło pożytek. Uczy nakoniec roztropności Ekonomii Rolniczej, gdy zabrania sługom żeby z niedozrzały pszenicy kłokolu nie wrywali, aż w gumnie dopiero oddziela kłokol od pszenicy. A tak zachęca do pracy Rolnika, a zachęca nad-

nadgroda Królestwa Niebieskiego; uczy czulego szacunku i nadgrody dla Rolniczey pracy, przezorności Gospodarzow a pilności służyących, troskliwości około nabytego majątku, bacznosci i oszczędności, nakoniec rostopności Rolniczey; słowem tego wszystkiego co tworzy duszę Rolnictwa, w którego praktyce jeżeli się zamyka miłość Ojczyzny, toć JEZUS CHRYSZTUS zaszczerpiał takową miłość Ojczyzny.

Prawda, że ludność jest najmocniejszą każdego Kraiu podporą, ponieważ w liczney ludności nayprzyzwoitszą można zrobić klasyfikacyą, i do potrzeb natury ziemi, i do potrzeb Obywatelow przystosowaną. Bez ludności nayplonniejsza ziemia odłogiem leży, i stanie się okropną i bezdrozną pułtynią. Ludność więc daie moc i trwałość narodom, lecz iestże pod słońcem Religia, ktoraby prawney i porządney ludności skuteczniey dopomagała, a zbraniała na potulanie bezczynność i wzgardę wydanego potomstwa? Jestże ktory Prawodawca, ktoryby się w tym punkcie nie pokazał albo nadto surowym, albo nadto piefzczonym? Numma na odebraniu kluczy Gospodarskich rozwodową między małżeństwem założył prawność. Machomet dogadzaiąc niezładney chuci iedney części ludzi, drugą wieczney poświęcił niewoli. Ustanowiciel Praw Cywilnych JEZUS, pokazał ile źródło porządney ludności szacuje, gdy w Ziemskim wieku znaydował się na weselu w Kanie Galileyskim, dopomagał wesołości ludzkiey przez naypierwszy cud okazany w odmianie wody w wino, ofuknął się na pytaiących czyli

rozwiady są godziwe, mówiąc: do zatwardzenia serca waszego, pozwolono wam iest, ale z początku nie było tak; wstrzymacie niegodziwe do pomnożenia małżeństw chuci, mówiąc: co Bog złączył człowiek niech nie rozłącza. Podniósł Stan Małżeński do godności i zasługi Sakramentu: a Kościół iego niepłodność iedney strony między ważnemi przyczynami rozwodow położył, i tenże Kościół w litości na ułomność ludzką prawdziwą tchnący świętobliwością, dla skutkow wstydlivey, niedostatniey, lub rozwiozley miłości, nieznane przedtym poświęca Szpitale. Po takim zachęceniu, obwarowaniu i upoważeniu Małżeństw, po tak litościwym wybaczeniu, można mówić, że Religia Chrystusowa nie przykłada się do ludności.

Zachęciwszy do Rolnictwa i prawney Populacyi, równie Boską opatrnością o wychowaniu dzieci zostawił nauki: naytrwałsza szczęśliwość narodow, od tego nayistotniey zawiśla punktu, ażeby rodzące się następstwo Obywatelow stosownym do natury kraiu i potrzeb iego, do natury formy rządu, Praw i swobod Oyezyfnych, do względného poważenia lub ostrożności dla sąsiedzkich Narodow, stosownym mówię natchnąć Duchem, w tey mierze wyfokie nam Przewodawca Bog zostawił przepisy. Wiek ten dla niedośćwa Duszy i Ciała godzien litości, zafzczepioney od Autora Natury w sercach Rodzicow miłości iest zostawiony. W ważnych Rodzice rękach iest podawcza szczęśliwość naypoźniejszy Obywatelow, i tey która wieczyście zaręcza ko-

B

rzyści

Wszyscy ziemi: patrzcie na przykład wam dany od Rodziców CHRYSTUSA, oto najprzod Rodzice Jego ofiarowali go Bogu według obrządku owej Religii, przed okrutnym zamachem Heroda uszli z nim do Egiptu; w poymniącym wieku prowadzili go do Kościoła Jeruzolimskiego na cześć winną Bogu, i na uczczenie Praw Narodowych. Słuchajcie przykładu CHRYSTUSA Dzieci: iako w dziecięcym wieku słuchał i pytał się ludzi w Prawach Narodowych biegłych, był posłuszny Rodzicom aż do lat trzydziestu, zacząwszy zaś nauczać zachęca do pilney staranności około dzieci, mieniąc ich Dziećzicami Królestwa Niebieskiego. Wyklina gorszących niewinny wiek, mówiąc: biada gorszącemu, lepiejby mu było żeby kamień młyński przywiązany był do szyi jego, i utopiony był w przepaści morskiej. Jakże po tak dokładnych i słodkich naukach, dziakiemi Prawodawcami wydają się Likurg i Numma, z których pierwszy złodzieystwa i bezwstydnego passowania, drugi biegać i pływać dzieci uczyć nakazali; obydwu ułomne i szpetne topić.

Lecz jeżeli w czym miłość Ojczyzny stan Cywilny okazać może, tedy w punktualnym placeniu Cel i Podatkow na polepszenie stanu zamieszkałej Ziemi, ułatwienie handlu i ubezpieczenie granic od sąsiedzkich napaści: dają więc Rodzice jego przykład tej miłości, idą na wpisanie się w poczet od *Augusta* nakazany, sam od głowy swojej płaci Podatek i płacić go każe, *Mateusza* celnika powołuje do godności Apostolstwa.

A ie-

A jeżeli w Braterskiej miłości Obywatelow wydaie się miłość Oycyzny, jeżeli na wewnętrzney ich zgodzie, fundie się to co nazywamy niewzruszoną mocą Narodow; Jezuś CHRYSTUS mając się przenieść na Prawicę Oycy swoiego, ten nayszacownieysz wiernym swoim zostawił upominek, mówiąc: pokoy daię wam, nie iak świat daie, ia daię; i w samey rzeczy hamuie zapalczywość tchnących Sylli lub Maryusza Duchem niszczącym Obywatelstwo i Oycyznę, odpowiadając na zapytanie: wiele razy pokrzywdzenia i urazy darować należy, że aż siedmdzieśiat i siedm razy. Hamuie duch pieniactwa prawność za sprawiedliwość podstępnie biorącego, mówiąc: niech będzie mowa wafza, iest; iest, nie, nie; hamuie potwarz, kałumnie, urażliwe słowa, mówiąc: jeżeli kto Bratu swoiemu powie rakka, wart iest ognia piekielnego. Hamuie chęć zemsty aż do heroizmu, mówiąc: jeżeli ci kto da w policzek nadstaw mu drugi. Przykazuie surowo tym ktorzy urazili pojednanie się, mówiąc: jeżeli przyniesiesz ofiarę do Ołtarzow, a przypominisz sobie, że Brat twoy ma coś przeciwko tobie, zostaw ofiarę a idź pogodź się z Bratem twoim. Nie pozwala sferzyć się iakiemuzkolwiek zagniewaniu, mówiąc: niechay nie zachodzi słońce na zagniewanie wafze. O JEZUSI! spraw to w fercach Polakow, aby te nauki Twoie dopełniali gorliwie, a kraj ten cały będzie Domem przyiacioł, i w miłości ich Braterskiej, miłość Oycyzny z uszanowaniem i strachem sąsiedzkie Narody widzieć będą.

Zostate jeszcze dla Stanu Cywilnego okazanie miłości Ojczyzny, okazując ją Magistratom Kraiowym, które iako strażniczą mają powagę w rozmierzaniu szrodkow do uszczęśliwienia Ojczyzny dążących; tak spuściwszy się na ich wiadomość i poczciwość Obywatelską w niezmyślonej miłości winniśmy im podległość, idąc za udziałem daney im mocy, miłości Ojczyzny nie wątpliwe daliśmy dowody. Oto Jezus Chrystus będąc Krolem Krolow, Panem Panujących, gdy rzelza naukami i cudami Jego przekonana, Krolem chciała obrać, schronił się, szanując te które w społeczeństwie Narodu swiego zastał Magistraty, oczyściwszy trędowatego, kazał mu iść do Kapłanow i ofiarować ofiarę za oczyszczenie. Stawił się przed Sąd iaki na ow czas był Kraiowy i Rzymkiey władzy, skromnie okrutny przyjął Dekret, ktoremu Pułki Aniołow asystować mogły, a iednego dofyć było mocy na zniszczenie kilkudziesiąt Tysięcy Sennacheryba Woyłka, a Apoistoł Jego Paweł mowi: bądźcie posłusznymi wszelkiey władzy, bądźcie posłusznymi Panom nawet niesfornym.

Otoż Państwo moje! jeżeli prawe rozumu waszego zamiały, żądają od Stanu Cywilnego dowodow miłości Ojczyzny z pracowitości Rolniczey, z prawney Populacyi, z starownego wychowania Dzieci, z skrupulatnego płacenia Cel i Podatkow, z pokoiu wewnętrznego i uzanowania Magistratow, nayskuteczniey do tego nauki JEZUSA CHRYSZTUSA dopomagają. Ponieważ wszelkie przemyśly ludzkie kończą

się na

się na

się na

się na doczesnych nadgrodach, do których dla ograniczenia datku ludzkiego, docisnąć się nie można dopełnicielom; JEZUS CHRYSTUS dla wszystkich dopełnicielow odpłatną sprawiedliwość uczynić chce i może. Ah! Prawodawco nasz! użyj jeszcze łaski żeb, śmy te Święte przepisy Twoje przez wdzięczność za dar tak lubego siedliska wypełnić i chcieli i mogli: a dawszy w tym siedlisku mieszkańcom Ducha wolności i prerogatywę Prawodawstwa, natchnij ich tą mądrością, która sprawiedliwe tworzy ustawy, aby i ten stan pełniąc powinności swoje, przykładną okazał miłość Ojczyzny. To jest druga część mowy moiej, proszę o krotką attencyę.

Jeżeli Religia CHRYSTUSOWA tworzy gorliwych miłośników Ojczyzny w stanie Cywilnym, iakośmy widzieli, utworzy także miłośników Ojczyzny w stanie Prawodawczym, ponieważ z formy rządow Ojczyzny naszej stan Cywilny jest zawiązkiem Prawodawczego stanu, a tak z Cywilności do Prawodawstwa wyfadzeni Obywatele, uprawnieni mając ferca i unyśli pobżną Cywilnością JEZUSA CHRYSTUSA, szukać będą dowodow miłości Ojczyzny w sprawiedliwości względem Osob i rzeczy, w roztropnym stanowieniu Ustaw, w unikaniu Ducha partyi, dumy i uporu, w szanowaniu dobrych Ustaw od Przodkow wziętych, a w poprawieniu złych, w przewidzeniu nakoniec nie kończącej się nigdy, ile bydź może, szczęśliwości Kraiowey, takowe czynności Prawodawczego stanu, czyste światło rozumu, mieni bydź dowodami miłości Ojczyzny, do takowych czynności Religia Katolicka formuie Prawodawcow.

Urząd

Urząd Prawodawczy jest najsławniejszy Państwo moje, Urząd, który tylko społeczność dać może. Ich poczciwość i roztropności porucza Obywatelstwo. Cywilne życie i majątek, i to wszystko co do ubezpieczenia życia i pomnożenia majątku ściągać się może. Porzuca im przytomną i pożądaną aż dla nayoźniejszych Potomków szczęśliwość, żywemi prawie i wszechmocnemi czyni ich bosstwami, a i Piśmo ich tak nazywa: *wy Bogami jesteście*; za takowe ubóstwienie nazywając dowodu miłości wyciąga od nich Ojczyzna. Sprawiedliwości w ustawach względem Ofo i rzeczy, żeby dokładny uczyniłszy podział rządów Obywatelstwa i Produktów Kraiowych, każdego rządu ludzi i rzeczy tak opatrnie dotknęli, iżby w rozrządzeniu Produktów, lub ich walurowi właściciele w każdym rz dzie uznali niepartycyjalną sprawiedliwość. Do takiej sprawiedliwości zachęca ich CHRYSZTUS, mówiąc: sprawiedliwość wasza niechay uznana będzie od wszystkich ludzi, w ręku Prawodawców składa Obywatelstwo nazywając o własność lub honor spory. Te Gordyjskie węzły z tą delikatnością rozwiązać powinni, żeby między stronami spornymi nie wzruszyli miłości Braterskiej, nie zniszczą iey zaś gdy im podzielną okażą sprawiedliwość, i taką sprawiedliwość Sęską wpaia Religia Katolicka wołając: sprawiedliwie sądzicie Synowie ludzcy. Stan Prawodawczy powszechne dobro Ojczyzny, mając za iedyny czynności swojej obiekt, o najmilszych ludziom rzeczach, Rodzicach, Dzieciach, Krewnych, Przyjaciółach, własności i

życiu

życiu zapomniawszy, nie parcjalną sprawiedliwość okazać powinien, i takiej sprawiedliwości Religii Katolicka wyciąga, upominając: sprawiedliwości wasze sędzić będę; słowem tak surowo Prawodawca nasz Prawodawczą okryślił sprawiedliwość, iż tego po swoich wyciąga uczniach, iżby nią nad wszystkie dystyngowali się Narody. Nie było chełpliwszey sprawiedliwości iak w starżyznie Żydowskiej i Faryzeuszach, którzy ze wszystkiego aż do mięty skrupulatną dziejącinę płacili, a przecież CHRYSZTUS mowi: jeżeli sprawiedliwość wasza nie będzie obfitować więcey iak Pifarrzow i Faryzeuszow, nie wnijdziecie do Królestwa Niebieskiego. Nie sprawiedliwość Prawodawcow mierzi i niechęci Obywatelów ku własnemu ich siedlisku, i sprawie żądze obcego panowania, oż z własnego ich uwielbienia i nieuchronney ludzom na Urzędzie ambicyi wziąwszy pochop, straszliwy pogrom rzuca Religia CHRYSZTUSOWA na niesprawiedliwych Prawodawcow, grożąc: odebrano wam będzie Panowanie, a dane będzie Narodowi czyniącemu sprawiedliwość. Nie może cały przesł Filozofii mocniejszygo na niesprawiedliwość Prawodawcow wynaleść nad ten hamulca, bo chociażby w przemyślach swoich była nayobfitszą, wszechmocności skutecznienia przemyślow swoich dać sobie nie może.

Jeszcze w rostopnym stanowieniu Ustaw, okazuje się miłość Stanu Prawodawczego ku Ojczyźnie, lecz jeżeli w Ustawach Prawodawczych, sprawiedliwość tak okryślona, będzie

będzie prawidłem ich dzieła, od roztropności ludzkiej zapewne nie zdroży, ponieważ roztropność ludzka jest to dokładna wiadomość użycia rzeczy według okoliczności i potrzeby. Takowey Prawodawczey roztropności uczy nas Chrystus, mówiąc: bądźcie roztropni jak węże, a prości jak gołębie. Nadzwyczajną roztropność węża w toczeniu się kołem za nieprzyjaznemi naturze swoiey iestestwami, w coroczney odmianie skóry, i ożywieniu płodu; prostotą gołębia w miłośnie wiernym pożyciu, i starownym wychowaniu dzieci upatrują Naturaliściowie. Jeżeli do tych Artykułów Prawodawcy zwrócą wagę roztropności, szczęśliwy Narod pod Ich Prawami, a jeżeli skutkow roztropności osobliwey Prawodawczey w tym żądamy, żeby przeciwko iey czynnościom najmniejszego nikt nie mógł uczynić zarzutu, jak przeciwko iafności światła, takiego światła wyciąga po Prawodawcach CHRYSTUS, mówiąc: Niechay świeci światło wasze Ludziom, tak, iżby czcili Oycę waszego, który jest w Niebiefiech.

Duch partyi, a zwłaszcza płaszczkiem dobra publicznego chępliwie ozdobionej, którym częstokroć Prawodawcy dumę i upor zaślaniać zwykli, naylepsze kazi lub niższy Ustawy. Ktoraż Maxyma na ten pałacy nayświętsze rzeczy pożar skuteczniejsza byź może, nad tę krotką Prawodawcy Boga i człowieka; każde Krolestwo w sobie rozdzielone zniszczeie... Duch partyi w Prawodawstwo wczolgniony zniszczył zwycięzców wiadomego na ow czas świata

Rzy.

Rzymian... Duch partyi tworzące Greckie umysły, i niezłamane millionami Woysk ręce w niewolnicze po dziś dzień okuły pęta... Duch partyi Grachow i Senatu, Stan ze Stanem w śmiertelną wprawuie walkę; ponieważ będąc rozniecon od dumy która w uporze swoim mowi: niemaż Boga, a Bog pyśznym się sprzeciwia, a pokornym daie łaski swoje. Więc Prawodawcy wyznaycie z Dawidem, że nie ma żaden Narod takiego Boga, iak iest Nasz, który nam te obiawił przez łaskę Maxymy, co ze stworzeniem od niego Swiata skutek swoy pomimo ślepoty ludzkiej brały...

Ten Duch partyi od dumy podnieconey złość swoię rozciąga aż na dawność poprzedniczych Praw, i bezwzględnie depeząc ich dobroć, chciwie próżności swoiey chce dogadzać, żeby on sam za Stworzyciela najlepszych rzeczy był czczony. Ale iako Stan Prawodawczy, dawne Ustawy podkopujące szczęśliwość i swobody Kraiowe, zamienić na inne powinien, tak dobrem Oycyzny ztwierdzone w całości utrzymać, wglądając w zamiar Przodkow, uzcąc się gruntownie polityczney Historyi Kraiowej, idąc w tey mierze za radą Krola Izraelu mowiącego: Pytay się Oycow Twoich a powiedzą ci, i Przodkow swoich a nauczą cię:

Ostatnie Stanu Prawodawczego miłości Oycyzny piętno, iest przewidzenie na dal szczęśliwości Kraiowej, i przygotowanie nie wyczerpanych, ile po ludzku bydz może iey źrzodeł; to się zdaie nad ludzkie siły, lecz i do tego dowodu miłości Oycyzny, surowe Dawida mamy upomnienie: Narodzie bez rady! abyscie mieli rozum i ostatnie rzeczy

C

prze-

przewidzieli; a CHRYSTUS mowi: pamiętaj na ostatnie rzeczy, a wiecznie nie zbłądzisz.

Tu wspomnieć pobożności waszey Państwo moje! powinieniem przepowiedzenia CHRYSTUSA względem Jeruzolimy i Judzkiego Narodu o ich przyszłości, spełniły się co do Joty na nich, a i my z Prorokiem mowić możemy: Oycowie nasi zgrzeszyli, a my grzechy Ich nosiemy. Ziomkowie Prawodawcy! winniście czułą wdzięczność Bogu, że pod pogrom Prawodawcy nie niesiecie do Oryentalnego Despotyzmu wymuszonego ceremoniału milczenia, że blask Tronu pyśznego Tyrana nie kładzie tamy na wolność mowienia i czynienia waszego. Używam do was słow Pawła Świętego: Bracia! teraz tedy złożcie gniew, nienawiść, złość, złorzeczenie, podłą mowę, a cokolwiek czynicie, czyńcie w Imie Pana JEZUSA CHRYSTUSA z dziękczynieniem. Używajcie rozumu w Radzie a ręki w czynności, ponieważ ta sama ręka w Polfcze co przepisuje sprawiedliwość Prawa, pokazuje dane dobre Ustawy, i przyszłą rozmierza szczęśliwość, taż sama mowię ręka bronią się ozdabiać zwykła na obronę Ziemi, Ziomkow i Ustaw własnych... O powinnościach Stanu Żołnierskiego jest ostatni punkt mowy moiej.

Wy Panowie moi! ktorzy miłości Oyczyzny przysięgę i honorem znamienitą nosicie cechę, formując trzeci Stan Obywatelstwa, mężney gorliwości dla Kraiu i współ-Braci dawać powinniście dowody, w chętnym przywiązaniu do powołania waszego, w umiejętności wojennego rzemioła, w nieustraszonem hazardzie życia, i w łagodnym użyciu szczęścia

ścia wojennego. Te są najgłówniejsze [powinności] Stanu waszego, z nich Bogu i Ojczyźnie hołdowniczą daninę płacić powinniście; roztrząśmy je krotko w szczególności.

Piękna rzecz Panowie moi! wyznawać całą powierzchnią przed Światem, że się kto poświęcił na Obronę Kraiu i współ-Ziomków swoich. Takowi ludzie od nienaypamiętniejszych wieków nayprzemysłniejszymi sposobami czczeni byli, w ich zwyciężkie ręce naywyższe dostojenstwa Kraiowe społeczeństwo składało, a z powodu czci dla ich dzieł wewnętrzney, nayświętszym Oyców Ojczyzny tytułem ich koronowało dobroczynności. To i bałwochwalstwem zaćmione czyniły Narody. Ale tam Obywatel złamawszy potęgą miecza nieprzyjazne Narody, zwyciężką ręką na własną Ojczyznę częstokroć kował kajdany, Rycerze zaś CHRYSUSA Religią napoieni, powinni pamiętać o owym napomnieniu Pawła Nauczyciela Narodów: Bracia! jakim powołaniem powołani jesteście, takim starajcie się otrzymać niewiedniejącą nadgodę, idźcie Panowie moi! po sławę aż z światem kończącą się, ale idźcie z tym wewnętrznym przekonaniem, że jedna część Obywatelów być powinna, która by ten użytku swiego nayszczególniejszy miała zamiar, żeby drugiey części Obywatelów, wspólnego Kraiu, swobod od Przodków wziętych, Żon, Dzieci, i Boskich nakoniec broniła Ołtarzów, nie dajcie się uprzedzić w przywiązaniu do Rycerskiego powołania Narodom za kaprys Despoty krewlejącym, wy mianowicie Republikanci! Żołnierze, pokazcie się nie naiemnymi, lecz wdzięcznymi za udział Kraiowej

współ-Braci waszych pracy, z ktorey wam w czasie pokoju ochotny czynią datek, żebyście ich tąż ręką, którą od nich upominki odbieracie, w potrzebie zaślónili! wiedząc zwłaſzcza że naiemne Wojsko w Kartaginie, a wezwanie pod Orły Cesarzow Wschodnich, Hunnow i Alonow, temuż Państwu zgubę przyspieszyło; te zaś Narody długą trwałość miały w ktorých Obywatel tylko mógł być Żołnierzem, i taki to tylko Żołnierz od miłych korzyści Oczystey Ziemi, i Pobratelstwa Rządu, gdy pod rączy posłuszeństwo zbroyną poddaie rękę, i w pokoju współ-Braciom uciążliwy być nie może, i w wojnie pomnąc, że jest ciałem z ich ciała, mężnie ich swoimi zaślóni pierściami, wsparty nadzieją w tym Bogu, który się nazywa **BOGIEM** Wojsk, dawcą zwycięstwa, który łamie łuki Mocarzow, a słabych przepaſnuie dzielnością, i który ramieniem dzielności swojej rozpląsał nieprzyjaciół.

A iakże tego powołania za którym się Bog prawdziwy tak otwarcie deklaruie nie kochać? a tu przypomnieycie sobie tylekroć przeciw niezmiernym hufcom Krzyżaków, Bifurmanow, buntowniczey Czerni Ludzi i naciskowi nieprzyjaciół, Boskie pomocy dane Przodkom, a dla wartości naszey zostawione.

Przywiązanie do powołania Żołnierskiego, roznieci chęć w fercach Obywatelow Żołnierzy do gruntownego uczenia się Woennego rzemiosła. W tym mianowicie Wieku w ktorym sztuka woiewania nieomylnym Matematyki kalkulem jest rozmierzona, czego i iako gradacyą Żołnierzowi uczyć się

się potrzeba; nie jest obowiązkiem moim wchodzić w tę materję którą w całej obszerności swojej wiecie Panowie moi! ale chcąc was przysposobić do bohaterstwa, przez wmówienie w was chęci do uczenia się tych rzeczy które powołaniu waszemu są potrzebne, przypominę wam tylko, że Bóg sam był nauczycielem Jozuego, dawszy mu model Szyfzaka, Zbroi, Tarczy, i całego ubioru przyzwoitego Wodzowi Wojska. Sam CHRYSTUS naucza z iaką wiernością granic Oyczytych i wewnętrznego bezpieczeństwa pilnować macie, mówiąc: Gdy mocny uzbroiony Żołnierz pilnie wniyscia, w pokoju jest wszystko. Tak poważne nauczycielstwo duże wasze usposobić powinno do posuszeństwa prawney Zwierzchności, która was do dowodow miłości Oyczyzny prowadzić ma chęć i zdatność.

Idąc z miłości powołania podług powziętych wiadomości po sławę Oyczyzny i waszę, opuściwszy dom i najmilsze w nim zadatki, wyzuć się narefzcie powinniście z przyrodzoney do życia chęci. Ah! Panowie moi! gdybym nie mówił do Obywatelow, którzy z pokarmem Matek wzięli Ducha wolności, w których, że krwią Przodkow pamiętne ich męstwo jest przelane, którzy ze łzami od wdzięczności wyciśnionemi wspominają wojenne heroizmy imiennikow swoich, nie miałbym nadziei, żeby mowa moja w sercach waszych tak daleko utkwąć mogła; ale znam Ziomkow moich, z których każdy w potrzebie, to którym teraz oddycha, ochotnie na ostatnie dla Oyczyzny poświęciłby tchnienie, mając wierną nadzieję w obietnicach CHRYSTUSA mo-
wią-

włającego: Wy coście opuścili wszystko, sto razy więcej mieć będziecie, i żywot wieczny otrzymacie; i Kościół Chrystusow na wzor Dzieiow Mahabeyczykow walecznych Patriotów, zwykł czcić pobożnym obchodem ażarđ życia Bohaterow Chrześcianańskich, dziękując Bogu z następnym Potomstwem za heroiczne Przodkow dzieła, ich Stany, nadgroby, i znaki zwyczajkie, ku zachęceniu Następcow w Kościołach stawiając, naybliższe Boſtwa wyznaczyl im mieysce.

A jeżeliż ieszcze BOG, autor Meſtwa, przeznaczył broń Polskiej zwycięstwa nad nieprzyaciołmi (czego dopełniając ſwiątobliwie Cywilnych i Prawodawczych powinności ſpodziewać nieomylnie możemy) pomniycie Panowie moi! na ow czas proſić BOGA z Dawidem, ażeby na ow czas weſzła ſprawiędlivość i obſtość pokoju, żeby tylko uwolnić ubogiego od przemożnego, ubogiego który nie miał dopomóżciela, a przepuścić niedostatniemu; pamiętaycie, że we wnętrzościach miłosierdzia zſzedł BOG na was z gornych Niebios... Otoż Państwo moje! z Nayſwiętſzey CHRYSUSA Religii wywiedzione powinności dla Stanow! Cywilnego, Prawodawczego i Żołnierskiego, w dopełnieniu ich dowodow miłości Oyczyzny ſzukać powinniſmy, żebyſmy ſię niepokazali Jurgieltowemi Obywatelami. Stan Cywilny w pracowitości rolniczej, w prawney populacji, w troſkliwym wychowaniu Potomstwa, w punktualnym płaceniu Cel i Podatkow, w zgodzie wewnętrzney, i uſzanowaniu Zwierzchności Kraiowych. Stan Prawodawczy w ſprawiedliwoſci, roſtro-

stropności, unikaniu Ducha partyi, dumy i uporu; w miłości ustaw dobrych, i w uszczęśliwieniu przyszłości. Stan Żołnierski w miłości powołania, wiadomości wojennego Rzemiosła, w azardzie życia i w łagodnym użyciu szczęścia wojennego.

Bydź razem Obywatelem, Prawodawcą i Żołnierzem, jest rzadki dar Niebios, do powszechney szczęśliwości wymierzony, gdyż w takim Narodzie uciążająca Stanu nad Stan przewaga znana bydź nie powinna.

Z treści troistych Świętych dla każdego Rodaka obowiązkw wywiążmy się dzisiaj Państwo moje! prosząc gorąco Boga aby Najjaśniejszego Króla Naszego *Stanisława Augusta* poszczęścił w Oycowkich dla Ojczyzny zamysłach, żeby starowność Cywilna, Rada Prawodawcza, i męstwo Żołnierza pod Panowaniem Jego do najwyższego czynności i sławy stopnia dożyć mogły.

Jaśnie Wielmożny STANISŁAWIE POTOCKI dziękuy usilnie BOGU, że w nadgrode Cywilnego pożycia Twoiego wyśławil Cię ku czci Narodowej: ozdobą Prawodawczej Rady, dobrochętym aż z majątku Twoiego Żołnierzem, a wyniesiony dziełem przeznaczenia na starzeństwo Braterstwa, bądź przywodzcą poprzedniczą miłością Ojczyzny do wiekopomney Przodków sławy.

Katolicy, Polacy, Obywatele, Prawodawcy i Żołnierze! przyklęknijcie przed tworzącą i rozdaiącą Kraie mocą prawdziwego Boga Waszego! Przyklęknijcie na tej Ziemi, w ktorej od tylu Wiekow: Świętych, Pracowitych, Radnych
i Wa.

i Walecznych Przodków Waszych czuley czci godne, są
 zagrzebione popioły, ale dobroczynnym poruszone lemie-
 szem, do wygody, potrzeb i ozdób Waszych obfite wydaie
 plony; i w tey wdzięczney posturze przyrzeczenie Bogu i
 sobie wzajemnie: dawać dowody gorliwej miłości Oyczyźnie
 Waszey, choćby Jey tylko tyle zostało, ile Jey zdolna do-
 uzbroienia dłoń zaślonić może. Boże! Ty sam wydałz ob-
 szerniejsze i myśli i czynności dla tego Narodu, który od-
 stępstwem od Religii Twoiey nigdy się nie skaził.

A M E N.

K A Z A N I E
N A S W I Ę T E G O
S T A N I S Ł A W A

M I A N E

W T U L C Z Y N I E, R. 1786.

---

*Linne Owce mam, które nie są z tej Owczarni, i te potrzeba że-
bym przywiódł, i słuchać będą głosu moiego, i będzie iedna O-
wczarnia, i ieden Pasterz*

TE słowa Jezufa Chrystufa naywłaściwiey ściągają się do wyłączonych od Judzkiego plemienia Narodow, iż mocą świętobliwości nauki Jego, do iedności wierzenia i oby-
czaiów pociągnione będą. I że to Bóg prawdziwy mówił, Europa cała, Azya i Afryka po większey części, i później odkryta Ameryka, doznały skutkow dzielności nieuchybne-
go przepowiedzenia, i w dzisieyzym nawet wolności ludz-
kiej obłąkaniu, łatwe do wysłedzenia noszą, urzeczywiz-
czoney tey przepowieści świadectwa.

A5

Zo-

Zostawmy niedościgle rozrządzeń Boskich co do tego punktu zamiary, zwłaszcza, że Bog sam będąc Stwórcą Narodów, jest oraz ich Panem i Sędzią naywyższym: a oddawszy mu naypokorniejsze dzięki za to, że i Przodków naszych i nas wyłączył od ciemności niewiary, lub obłąkania w poznanej Wierze, wnidźmy w obszerniejsze znaczenie tych ostatnich słów, *głosu moiego słuchać będą, i będzie jedna Owczarnia i jeden Pasterz.*

Nie tylko te słowa Jezufa Chrystufa, ale cała treść życia i nauki jego, do tego nayfilniej zmierza celu, ażeby wierni jego, iak nayściślejszym jedności wiary i uczynków węzłem spoieni byli.

Wierni naśladowcy Chrystufa dopełniając zamiarow Jego, weszli w różne udziały do wzmocnienia jedności Współbraci swoich. Inni wzięli drogę iakmużny: inni wykupienia z niewoli Pogańskiej mających niezmazane piętno Synowstwa Bożego; inni przepowiadaniem Wiary, odwodząc od tego co węzeł jedności zepsuć lub skazić może; inni stofownym do myśli naywyższego Nauczyciela ćwiczeniem młodzieży, młodociane te kształcąc latorośle, ducha jedności Chrześcijańskiej utworzyć chcieli: słowem według Boskiego natchnienia i przesłtu duszy, spolek ludzki zjednoczyć usłowali.

O to i na dniu dzisiejszym obchodzimy pamiątkę świętych dzieł *Stanisława Szczepanowskiego*, Biskupa Krakowskiego i Senatora, który stargany węzeł Chrześcijańskiej i Obywatelskiej jedności, między Królem i Narodem chcąc

chcąc do przyzwoitego zwrócić użytku, męczeńską otrzymał Koronę. Święty ten nasz Ziomek, widząc obaloną nayspierwszą wspólku ludzkiego iedności podporę, ubolewał jako cnotliwy Obywatel nad szarpiącym Obywatelstwo zwycięstw użyciem; mówił jak gorliwy Senator z tą śmiałością Monarsze, którą dobroć Praw Boskich i ludzkich dawać powinna; gromił jak świątobliwy Biskup, iednoczące Rod ludzki nauki Chrystusa więcey szacując, niż maiątek, dostoięństwo; i życie. Te prawdziwie świątobliwe czyny Rodaka naszego, gdy Kościół Chrystusa obcym douczczeniu podał Narodom, nas Polakow mianowicie zachęca do gorliwego naśladowania tak pobożnego Obywatelstwa.

Proszę Państwo moje o łaskawą attencyą, czcząc w Świętym Polaku: pamiętne miłości Chrześciańskiej i Obywatelskiej dopełnienie; mowić będę że duch iedności Obywatelskiej, nayskuteczniey wpaia w dusze i serca ludzkie Religia Chrystusowa. Ten duch iedności, który każdego Narodu, a szczególniey Republikanckiego nymocniejszą jest zasada; ziedna mi u Polakow, Katolikow i Republikantów krotką w słuchaniu cierpliwość.

Boże! w którego w trzech Osobach iedność wyznaiemy iestestwa; Boże! któryś Bóstwo Twoje z ludzkością cudownym ziednoczył powinowactwem; dotknij serca słuchających tym przekonaniem; że iedność ta, na której całą twoię zasadziłeś naukę, iedynie tylko Narody ufzczęśliwić może. Prosimy Cię o to przez przyczynę Najswiętszey

Matki Twojej, której wzywając pośredniczy pomocy
 zmowmy: *Zdrowaś Marya.*

Człowiek samotny tak jest z przyczyny błędów duszy
 i cierpliwości ciała sam sobie niedostarczający, że bez o-
 świecenia na duszy podanego od innych wspartych wyż-
 szością rozumu lub długim doświadczeniem, bez czynney po-
 dobieństw swoich sily związanej z mocniejszym i zrę-
 czniejszym przemyślem, trwale ieststwa swojego zachować
 nie może. Ta potrzeba nieuchronnie wypływająca z natu-
 ry bycia i zachowania człowieka, przywiodła do tego lu-
 dzi, że sobie rozmaitym kształtem posformowali społecz-
 ności. I gdy Oycowska nad dziećmi władza nie była do-
 stateczna, ponieważ Familie z Familiami na sprawiedliwy
 podział ziemi i iey wydatkow zgodzić się nie mogły, pod-
 dali się iakiejsi zwierzchności, ktoraby była rękoymią ich
 ufzcześliwienia zafadzonego na zgodzie, pokoju, i bezpie-
 czeństwie życia i majątku, a ufzczupleniem uboſtwiającey
 człowieka wolności, wspólną swobodę okupić chcieli.

Lecz o omylne ludzkich nadziei zapędy! Zdawało się
 im, że jeżeli w iarzmo ślepego posłuszeństwa zuchwałę ze-
 gną karki, będą szczęśliwemi, aż Belus niekontentując się
 pokornym posłuszeństwem, za Boga się czcic, a Następcę iego
 do siebie się tylko pod utratą życia modlić rozkazuje. Toż
 widząc, że bezmierne posłuszeństwo iest źródłem obrzy-
 dley dumy iednego a upodlenia wszystkich, nabierają du-
 chą wolności, tworzą sobie roczne lub dwóletnie Magistra-
 ty

ty, aliści w Grecyi upor, swawola, przepych, zapaliły domowe woyny, i iadem nienawiści szczególnych osob zarazone stany, dążące do wiekuiſtey trwałości Państwo Rzymskie obaliły, z ruin Społeczności Obywatelskiey stawiając nadgrobek. Zdawało się, że bezwzględna surowość życia, wzgarda bogactw, uſtaliwszy woiackie serca do zewnętrznych czynności, wewnątrz ich wiecznotrwałą spoi iednomyślnością, aliści ten przymus uczynił Spartanów nielitościwemi względem siebie raptem nadzwyczaj łakomemi. Rozumiano, że oświecone i umiarkowane rozmaitemi naukami umyſły i serca ludzkie nayściśley ziędnoczą ludzi z ludźmi, i doprowadzą ich do pożądaney od wieków, a nigdy nie osiągnionej szczęśliwości, aliści to Atenożyków uczyniło pieszczonemi, chytremi, zuchwałemi, i aż do zhańbienia ludzkości podłemi. Mniemano, że gruba niewiedomość ludzi, nieznając tylko potrzeby odzienia i wyżywienia uczyni ich szczęśliwemi, aliści to zbior wszystkich starranności ludzkich wyprościło do zgarnienia bogactw, to zniszczyło do szczytu Kartaginczyków, uſiało drogę do paſtwiącego się despotyzmu, i rozległych Mahometanſkich Kraiów ławną w trzech Częściach Świata kiedyś robi ruinę. Mniemano nakoniec, że zaprzątzione zabobonnością umyſły, bojaźliwą pod przepisy Praw okażą powolność, aliści w Egipcie Prowincye czczące węźd, z Prowincyami w czółnku Boſtwa adorującemi krwawe czyniły morderstwa, a woyna Święta w Grecyi, wszystkie tamteyſze Narody ku

yſiaſia
upa-

upadkowi nachyliła; słowem, wszędzie ludzie ludźmi się byź pokazali; Urząd Prawodawcy, Archonta, Monarchy, Konfula, nie zastąpił nigdy niedostatku przenikliwości ludzkiej.

Potrzebowały więc Narody, Prawodawcy Boga i Człowieka, ażeby iako Bóg zostawił im przepisy zabezpieczające szczęśliwość dla nieśmiertelności duszy, a iako Człowiek ażeby ich nauczył nieomyślnej drogi dościa do cywilnej szczęśliwości, drogi stołowney do wszelkiego klimatu i kształtu rządów ludzkich. Całą treść tey świętey polityki założył na miłości i dobroczynności, temi dwoma ogniwami chcąc iak najfilniey ziednoczyć i w powszechności osoby z osobami, i w szczególności różne rzędy Stanów ludzkich.

Oto mamy krótką Najswiętszego Prawodawcy maxymę: Kochaj Pana Boga nadewszystko, a Bliźniego swego iako siebie samego. Znał on wpoioną od siebie w iestestwo człowieka miłości dzielność, że do swojego celu, wszystkie ludzkie namiętności z łatwością nachyla, i tey gdy sobie za stworzenie i inne po stworzeniu dobroczynności, pierwszy zostawił wydział, drugi obrazowi i podobieństwu swojemu w tym odmiarze oddawać rozkazuje, w iakim ią każdy dla własnego czuje iestestwa. Powaga przykazu Stworcy dla stworzenia, porządek millionowemi cyrkulami otaczających nas rzeczy, pierwiastkowe pojęcia rozumu, prowadzą nas do uznania i kochania Boga tak skutecznie, że Lucyanizmem, Spinozyzmem, i Ateizmem, naydzikfze brzydzą się Narody. Też same przekonania do miłości podobieństw

bieństw naszych doprowadzić nas powinny, gdyż do tego właśnie nayukochańszy Uczeń Chrystusow Jan S. mowi: "Kto „powiada, że Boga kocha, a bliźniego swojego nie kocha, „kłamca jest, i prawdy w nim niemasz, bo iak może Boga „kochać którego nie widzi, niekochając bliźniego którego „widzi.„ Jest to nietylko Nauka tego Ucznia który Nayświętsze z pierśi Nauczyciela zaczerpnął tajemnice, ale nawet straszliwy pogrom na niechętnę powszechności ludzkiej dusze, ponieważ: sam Chrystus, kłamców synami czarta nazywa. Znał Prawodawca Bóg człowieka i dla tego na miłości wszystkich Praw uczynił zasadę, ponieważ miłość jest naycelnieyszą i nayfilnieyszą namiętnością człowieka, ponieważ uprzejma miłość gdy chce i pragnie, więcey zawsze chce i pragnie dla celu swojego niżeli dla siebie, ponieważ miłość gdy czyni, czyni tak dzielnie, że nayznakomitsze heroizmy zdają się iey tylko powinnością, ponieważ miłość gdy się czynności poświęci, tak daleko dowcipu zaostrza zdatność, że się człowiek nad swoją podnosi naturę. Na niey więc zafundowawszy społeczeństwo ludzkie, nayfilnieyszym węzłem spoiła Obywatelstwo, i inney pewnieyszey nad tę do trwałey szczęśliwości cywilney nie masz drogi.

Zeby ten kardynalny przykaz Boga, zamierzony miał skutek, wlańw nas nayszacownieyszy Bóstwa swojego udział rozum, powszechnego zaś rozumu przesłał, który Prawem natury zwiemy, tę początkową wszystkich praw ludzkich utworzył maxymę: co sobie nie życzyfz nie czyni drugiemu, co sobie

bie, życzyysz to, czyni, drugiemu. To nayspewnieysze czynności ludzkich prawidło, wypływa z tey pojęcia ludzkiego rozwagi, że milliony ludzi zbiegają się z iednym porządkiem, powolnością i zręcznością, dla utrzymania iestestwa iednego człowieka, w nadziei otrzymania od niego pojedynczey wzajemności. Zastanowmy się nad tym, ile to millionow ludzi wyfilito dzielność rozumu i ciała, żebyśmy tym byli czym się być znajdujemy? Możnaż tak dobroczynnym podobieństwom odmówić miłości, gdy ich wżyskłych zadłużona wdzięczność dosięć nie potrafi. Nie kochać więc ludzi, iest to zhańbić i zniszczyć w sobie naturę człowieka, iest to wyprzec się Stworcy, i pśuć nayscelnieysze zamierzoney od niego iedności dzieło.

Ah Panowie moi! gdybyśmy się zamogli w doskonałą podobieństwa naszego miłość, za przewodnictwem Boga iako Stworzenia; gdybyśmy się w nią zamogli za przewodnictwem rozumu, iako iestestwa rozumne, uprzedzalibyśmy się nieustanną usilnością w oddaleniu iedni od drugich nieszczęścia i cienia nawet złego, a przychyleniu rzeczy byciu i wygodom naszym potrzebnych; byłby spótek Obywatelski lubym gronem kochających się dzieci, a Oyczyzna czyli dobroczynna ziemia w ktorey są zamieszkali, łonem roskoszy i szczęścia; skutki albowiem porządney miłości, wylicza wielki ow Filozof Chrześcijański Paweł S: Miłość cierpliwa iest, nie robi na przekórę, nie robi leniwą, nie nadumia się, nie szuka własnego zysku, nie gniewa się, ale współ cierpi nad krewkością. Dopelnienie tey nauki tworząc w Obywatelach iedną dużą i serce,

serce, urządzi je do uprzedzającego w czynności tchnienia, i ta tylko jedynie Obywatelstwu poty trwałą szczęśliwość poki rod ludzki trwać będzie, ziednać może. O! Chryste Jezu, w rękach twoich są serca ludu, spraw niech je ożywia miłość Obywatelstwa i Ojczyzny od Ciebie nauczona, a jeszcze Polacy za przykład szczęśliwości cywilney Narodów wystawieni będziemy.

Prawda Panowie moi! że tym przed Narodami zaszczyścić się możemy, że miłość od Autora Religii naszey w duszę Polaków wpoiona, wydaie się w poufających bardziey niż etykietowanych schadzkach, gdzie imionami na Chrście świętym nadanemi mianujemy się; że taż miłość od prawa rozumu zaszczipiona wydaie się w nas stołownie do formy rządu Republikańskiego, gdy prywatnie i publicznie Braćmi się nazywamy, pomnąc na to, że z iedney masy wszystkich ciała są ulepione. Są to Panowie moi! błyszczące się ziednoczenia Obywatelskiego iskierki.⁴ Lecz jeżeli miłość ta słowna dobroczynnością wsparta nie będzie, czcze iey tylko zostaną ślady, gdyż miłość iak mówi Mędrzec, nie jest próżnująca, a jeżeli nie jest czynna, miłością nie jest, i czynną tylko miłość nazywamy dobroczynnością. Te cnotę nakazuje naylepszy nasz Prawodawca za nayświętszą powinność, ponieważ ta nayściśle spaja węzeł iedności Obywatelskiej, mowi więc: czyniecie sobie Przyjacioł z mamony świata tego. Jeżeli porządna miłość nie będzie podniętą dobroczynności, tedy albo rozrzutności, albo marnotrawstwa przybiera poczwagę. Wyszczególniając wiec

B
powinności

X   •   X

powinności Chrześcijańsko-Obywatelskie, dotyka każdego stanu, kondycji i wieku, gdy czworaki uczynił dobroczynności udział, to jest: dobroczynność serca, dobroczynność rozumu, dobroczynność sił ciała, dobroczynność majątku.

A najprzód od dobroczynności serca, nikt kto tylko w pierśiach czuje, wymówić się nie może. Jest Panowie moi! pewny wdzięk dobrochętnej łagodności, która cywilność przedziwnie bez mowy i datku jednoczy; i taką łagodność wpaia Chrystus,, błogosławieni łagodni, bo oni osiedzą ziemię. Nienawiść utajona w nayskrytszych serca zakątkach truje słodycz pożycia; zabrania iey mówiąc,, niechay niezachodzi słońce na złość wazę; gnieźdzące się w sercach tajemne podeyzrzenia rozgłabiają spokoyność cywilnego społkowania; zakazuie ich mówiąc,, nie sądzcie, niebędziecie sądeni. Zazdrość wysufza serce zazdrośnika, a cudze dobro zniszczyć pragnie; zakazuie iey mówiąc,, czyliżem dla tego zły, że złe oko twoie. ,, Chytróść grzeczną powierzchownością umaskowana, jest grobem zaufania Obywatelskiego; wyklinaią mówiąc,, Bieda wam hipokryci! Duma depce zuchwale swobodę cywilney zażyłości; zakazuie iey mówiąc,, Niechay się nienadumia serce wazę i niech się nie pyszni. Wytępiając więc te serca ludzkiego wady, a wpaiając w nie tchnieniem wszechmocności łagodność, dobrotność, wybaczenie, przychylność, szczeróść, skromne o sobie rozumienie, usiłuię iak naysciśley zjednoczyć, Obywatelstwo serdeczną dobroczynnością; a jako we wszystkich ludziach serce jest naysięwszą i nayoftatniejszą

szą życia iskierką, tak wszystkie jego poruszenia do praktyki tych powinności dążyć powinny.

Nierówny jest udział rozumu, sił ciała, i majątku, i dla tego właśnie że jest nierówny, dobroczynność z tych trzech Artykułów potrzebniejsza jest i pożyteczniejsza do zjednoczenia społeczności Obywatelskiej. Gdyby albowiem ludzie wyższym udziałem rozumu obdarzeni, siły dowcipu ku dobroczynności Chrześcijańsko Obywatelskiej zwrócili, i trzymając się przepisu miłośnika i Nauczyciela Narodów Pawła: nie wieciey umieć ale umieć do trzeźwości; użyteczne z Nauk podania zastąpiłyby mięysce pięknie wykształconych bałagani; na mięysce wyśkokiem czułości technących Romanów, weszłyby dokładne i konwinkujące przepisy obyczajności, stołowne do formy rządu, natury kraju i mieszkańców, przepisy szczerości, statku i roztropney czułości. Niebyłoby owych Filozofów bez trosku, którzy upoieni marą dwóch tyśiącznego czterech setnego czterdziestego Roku, rafinują religią, rząd, i ninieysze czynności ludzkie na dziwaczne potwory przelewają, ale ci i tacy ludzie iacy są, mieliby proste wykłady obowiązkow względem Boga, Ojczyzny i współziomkow, mocne umysły odkryłyby zródła sił i słabości krajowych. Niebyłoby owego tłumu sanfaronow, pięknych iak mówią wiadomości upstrzonych dwornie kwiatkami; ale rolnictwo, rzemiosła, historia naturalna krajowa, była zabawą ostrzejszych dowcipow. Prawni ludzie niebyliby zapalaczami pieni, aleby wysilali rozum na pojednanie roz-

różniomych Obywatelów, a wykładając im dobroczynnie nie-przestępne sprawiedliwości układy, pewniiby byli owego przyrzeczenia: że ci ktorzy uczą do sprawiedliwości, iasnieć będą iak gwiazdy po wszystkie wieki; i gdy pismo mowi, że mądrość tego świata głupstwem iest przed Bogiem; o chępliwey tylko, proźniackiey, lub zaciekley mądrości mowi, a całym przesilem rozumu tak dobroczynnie władać rozkazuje, ażeby za światło iego, lud Oycu Niebieskemu chwałę oddawał.

Jeżeli przewagi sił czerstwego ciała użyją Obywatele według słodkiej nauki Pawła mowiącego: Bracia iakim powołaniem powołani iesteście, takim starajcie się otrzymać niewiedniejącą nadgrodeę; silny Rolnik nie będzie oszczędzał ożywiającey całe plemie ludzkie pracy, a ta dofsytną utworzy obfitość; będzie trzeźwy i pracowity Rzemieślnik dogadzał bez zdzierstwa potrzebom i wygodom Obywatelskim, szacując zasilającą Rolnika rękę; będzie zahartowany na wszystkie niewygody żołnierz, strzegł Rolnika iak żywiciela a Rzemieślnika iak dobroczyncę swojego, dopilnuie według nauki Chrystufa wniescia, ażeby napałtny Sąsiad, zaraźliwa choroba, bezbożny hultaj, nieufzkodzili czyniących na utrzymanie go składkę ludzi. A przez tę wzajemną dobroczynność: siły ciała, swobody, obfitość rzeczy, domy, majątek, płeć, dzieci, starcy, w szczęśliwey wygodzie i bezpieczeństwie zostawać będą.

Z przewagi

Z przewagi majątku, ktorego nayobfzerniey i skutecz-
niey dobroczynność dotyka społku ludzkiego, surowo Chrystus
nakazuje daninę gdy mowi: *łatwiej jest Wielbłądowi przejść przez
ucho igły, a niżeli bogaczowi wnieść do Królestwa Niebieskiego.*
Gdyby tą Nauką Chrystusa przeniknieni Bogacze ujęli so-
bie od zbytkow i miękkości życia, niewidzielibyśmy głodem
i nędzą przytłoczonych Familii, ktore dzwignione dobro-
czynnością majątnych, wielbiąc ich wsparcia, nabierałyby
szlachetnego przywiązania do tej Ojczyzny, ktora na swym
łonie tak dobroczynnych utrzymuje Obywatelow; miałoby
na ywstydliwsze, naynieznośnieysze i nayniebezpiecznieysze
dla pćci ubóstwo wyposażenie, i do tego właśnie naucza
Chrystus,, czynić sobie woreczki ktore się nie starzeją, gdyż
wdzięczność z pokarmem w prawe przelana potomstwo, o-
bowiązanych z dobroczyńcami wiecznymby spaiła ogniwem.
Nie zebralby chleba stargawszy czerstwe sity dla innych sługa,
ale mając przyzwoite zgrzybiały starości opatrzenie, byłby
skutecznym nauczycielem wierności i przychylności ku dobro-
czynnym Panom. Zeby bogatsi pamiętali o tym, że to Bog
powiedział: *blagosławieni ktorzy czynią miłosierdzie, ponieważ miło-
sierdzia dostąpią;* nie zostałby w słabości Rolnik, Rzemieśl-
nik i nędzarz bez Doktorow, Hirurgów, Aptski; częstzeby
były i porządnieysze szpitale, niedołączni nawet i kalecy nad-
wątlonemi siłami użyteczni społeczeństwu bydźby mogli;
miałyby porzucone na potulanie sieroty, przyzwoite, użyt-
kowi Obywatelskiemu wychowanie. Gdyby pamiętali o tym

co Chrystus mowi: *Niech niewie ręka twoja lewa, co czyni prawa;* nie czyniłaby wstępu chępliwa uczynność bogatych, tym których wstyd bardziej niż ostatnie trapi uboństwo. A tak z jedney strony dobroczynność, a z drugiej wdzięczność wzmacnia węzeł jedności obywatelskiej, gdyż dobroczynność z najziadliwszych bestyi, przykładne dla ludzi wystawia wdzięczności wzory; lecz i to powiedziec potrzeba: niech więcej będzie wdzięcznych a więcej będzie dobroczyńców.

Otoż Panowie moi, nie pewnie nie tworzy jedności Obywatelskiej nad taką miłość i dobroczynność jakiej naucza Chrystus, przekonani więc być powinniście, że ten tylko jeden jest niewzruszony fundament wiecznotrwałey szczęśliwości prywatnego Obywatelstwa; tenże sam jest i publicznego gdyjednoczy stany ze stanami, o tym mam mówić, proszę o krotką attencyą.

Trzy Stany mamy w Ustawie Rządu naszego, Króla, Senatu i Rycerstwo. Mało jest pod Słońcem Narodów, któreby się tym zażyczyć mogły, że im Bog sam szczególnieyszym sposobem, wżechmocney prawicy swojej palcem, Królów wyznacza; pobożna wdzięczność Przodków naszych za ten Opatrzności przywilej to uchwalała, że Królowie nasi nie mogą być tylko prawowierni. Ze zaś wyłączona z pod władzy Wżechmocności wolność ludzka; czyni głową Narodu tego; w którym poznała cechę przeznaczenia, tedy to ferce Monarchy przez wdzięczność Bogu za praeznaczenie, do Boga; przez wdzięczność ludowi za skłonienie ku sobie woli, do

do Narodu, jak nasyć się przywiązać powinno, a w Królu prawowiernym miłość i dobroczynność dla narodu dotego doprowadzić stopnia, żeby były zaśladą wiekopomney pamięci godnego panowania jego. Król więc palcem Bożym wytknięty, z hołdu wolności ludzkiej i Narodowej świętość Tronu mający, gdy tenże Naród na trwałe utrzymanie pierwszości dostojności jego chętny czyni datek, niemoże być tylko miłośnikiem Narodu za hołd wolności, a dobroczyńcą za nieszczędnym datek.

Król prawowierny zna dostatecznie moc świętości przyśięgi, przy pierwiastkowych umowach z Narodem uczynionej. Wie, że jest Bóg, przez którego Królowie panują, że tenże sam jest Bóg, który wybrał Saula i Dawida, że tenże sam pierwszego za nadprawne nieposłuszeństwo, odrzucił nazawsze od łaski i dał go w ręce nieprzyjaciółom jego, drugiego za targnienie się na naytkliwszą cudzą własność, ukarał dumą a dumę powietrzem; że tenże sam Bóg niewdzięcznego Joasa, łakomego Achaba, chępliwego Ezechiasza Panowanie, pamiętniejsze uczynił ukaraniem ich przewinienia, aniżeli łoskotem zwyczajney świętości Tronu. Takiego Boga, który za nadprawność, chuć, niewdzięczność, łakomstwo i próżność tak pamiętne sprawiedliwości swojej zostawił przykłady, takiego mówię Boga wyobrażenia nie przytłumi blask Tronu, ani podło czołgająca się zgraja podchlebców boiaźni pomsty jego w sercu prawowiernego Monarchy wytępić nie potrafi.

Lecz

Lecz jeżeli tak surowy Bóg nasz jest w ukaraniu Monarchow od siebie wybranych, słuchajmy jakich ich mieć chce, żeby byli ludźmi według serca jego, i Świętemi jego. Oto mówi: *Znalazłem Dawida służkę moiego, Oleiem moim Świętym namaściłem go; ręką albowiem moją wspierał go będzie, i duch mój dopomagać mu będzie.* Temi słowy wynosi Królów na najwyższy dostojęstwo ludzkich stopięń, ale oraz wmawia w nich naśladowstwo całego ięstęstwa swiego. Czyni ich namiestniczemi władcicielami Narodów mówiąc: *wybrałem go, Oleiem namaściłem go; mówiąc: ręka moja wspierał go będzie, wpaia w nich serce Bohaterskie do bronienia Narodu od zawięstnych, drapieżnych, lub łakomych sąsiadów; mówiąc: duch mój pomagać mu będzie, stwarza w nich ducha opatrzney miłości, bezgraniczney dobroczynności, bezwzględney sprawiedliwości, łagodnego przystępu, używania się od najpierwszych aż do naylichszych Narodu swiego osób, i ich potrzeb. Panowie moi! temi ogniwami Religia pragnie ziednoczyć Królów z powzięchnością Narodu. I jeżeli na moment zwrocimy myśl naszą, na Narody Azyi i Afryki zostawione z Monarchami swolej własney ślepcie, a przez to ięczące pod urągającym się despotyzmu iarzmem, jeżeli sobie przypomniemy historią Monarchow Chrześciańskich obłąkanych od prawideł Religii, że byli Królami których Bóg daie Narodom w zapale gniewu swiego; nieznaydziemy dostateczney w duchach naszych wdzięczności, za dar tak łodko*

roz-

rozrządzającej spólkem Narodowym Religii, i gorąco z Królem Izraelu prosić będziemy Boga za Najjaśniejszego STANISŁAWA AUGUSTA, prawowierni za prawowierne go Króla, ażeby oznaczył granice Ziemi naszej, dał Panowanie Królowi swojemu, i podniósł chwałę Świętego Pomazańca swojego.

Ale jeżeli tak ściśle iednoczy Religia Katolicka Monarchow z Narodami, niemniej iednoczy Narody z Królami, gdy naucza: Niecheicie tykać Świętych moich: oddajcie co jest Cesarzowskiemu Cesarzowi: wszelka władza od Boga jest: bądźcie posłuszni wszelkiej władzy. Lecz obaczmy iak iednoczy z Królem Senat i Rycerstwo.

Grono Osob pierwszeństwem w Narodzie znamienitych, nazywa Pisno starszymi ludu, Xiążętami, Radą i Bogami ziemskimi, ustawa rządu naszego osadziła ich obok Monarchy, zrobiła ich tłumaczami chęci młodszych Braci, i otworzyła śmiały do Majestatu przystęp, i obraca ich za pośrednika między Królem i Narodem. To tak poważne grono jeżeli się rządzić będzie polityką Króla Izraelu, zwróci serce Ojca na Synow, te tylko rady Królowi podać będzie, które z pierwiastkowych maxym Chryścianizmu i Obywatelstwa zaczerpnęło; a te Narodowi, których starszeństwo Urzędu i oświecenia źródłem być powinny. Uboświenie tego koła wystawić go powinno na nieporozumioną twierdzą, o którą się nadprawnie zamachy Królów, równie iak niebaczną swawola, bezprzyczynny upor, i złości-

użycie wolności Narodowej skruszyć powinny, rządząc się w tej mierze maxymą polityki Chrystusowej, wszelkie Królestwo w sobie rozdzielone zniszczeie. Ten więc stan, szcując zaeność uboſtwienia Twoiego; gdy poſrzedniczym okiem wgląda w czynności Monarchy, chęci Narodu przykłaśnie kierować powinien, do nieoſzczędzania majątku i życia dla potrzeby, pożytku, i ozdoby nawet całości Narodu.

Lecz Stan ten zapomniałszy o tym, że go Bog przeznaczył, ażeby ſiedzieli z Krolami, i Tron chwafy utrzymywali, poſzedł za wynalazkami ſwoimi; chęć nie była nigdy prywatnego majątku zniſzczyła ſiły Kraiowe, na mieyſcu miłości Chrzeſcianaſko-Obywatelſkiej poſtawił przyjaźń na podobieńſtwie krwi plynienia zaſadzona, na mieyſce Religij nakazanej dobroczynności poſtawił zle wyrozumianą popularność, na podobieńſtwie intereſſow zaſfundowaną; z hańbiono Narod bezskutecznością Obrad publicznych, niewczesna zuchwałość okazywana Monarchom, a lęklive uleganie ſwawoli Narodowej, ſprawilo nieuſność Narodu w Monarchach, a Monarchów w Narodzie. Ta nieuſność wpędziła Narodi Monarchow w beczynność zewnętrzną, gdy na wewnętrznych ſporach czas zbawienych Obrad Kraiowych marnowano i truto. Od czasow Zygmunta III. pełna jeſt hiſtorya Narodowa gorſzących takowych przykłaadow, i zalawſzy ſię gorzkich ſeztrumieniem nad tym co dziś doſwiadczaemy, mówić muſie-

my: Oycowie nasi zgrzeszyli, a my grzechy ich nosimy.
Ale Bóg Narodów woła: *Sluchaj ludu mój! prawa mojego!*..
Synowie, którzy się narodzą i powstaną, niech powiedzą
Synom swoim, ażeby położyli w Bogu nadzieję i rozka-
zów jego pilnowali, ażeby się nie stali jak Oycowie ich płe-
mieniem skażonym, i do gniewu pobudziącym. Ah Pa-
nowie moi! Bóg chce poprawy naszej, a niezczęśliwego
Narodu wyciąga iey interes.

Trzeci w formie Rządu naszego jest Stan Rycerski
a ten najmocniejszy, i z przyczyny prawodawczej prerogatywy, i z przyczyny mnogości. Bóg który rozrządza
losem urodzenia, i Ojczyznę w której do zacności rodu
przywoity znajdującie majątek, włożyli w prawice wasze, pio-
ro do pisania Praw nieskażoney miłości i nawieczney dobro-
czynności, i oręż do odparcia nieprzyjaciół Boga i lu-
hego siedliska waszego. Właśnie w tym stanie jesteśmy
Panowie moi, jak był Narod Judzki w owe czasy, kiedy
po wycierpianey smocie czterdziestoletniej Babilońskiej
niewoli, przebłagawszy Boga za błędy Przodków swych,
gdy spostrzegli smutne rozwaliny Jeruzolimy owego mia-
sta Świętych, Ojczyznę Przodków, i ich szanowne groby,
skropiwszy łzami wdzięczności te czi godne ruiny, pa-
tryotyczną zjednoczeni gorliwością, zaczęli dzwigać z u-
padku Kościoł i Miasto, w iedney ręce trzymając kielnię,
a w drugiey broń na odśiecz nieprzyjaciół zawistnych da-
wney ich sławie. Rycerstwo Polskie! dla waszego właśnie na-

śladowania, ten Świętey gorliwości Obywatelskiej przy-
 kład jest zostawiony. Patrzenie iak Oyczyzny waszey Mai-
 stralne prawie obalone są ściany, tak że reszta chwieiąca
 się stoi, widzieliście, że wszystkie przemysły ludzkie są
 zawodne, iedynie tylko duch miłości i dobroczynności
 Chrześcianańsko-Obywatelskiej zatrze błędy pośrednich
 Przodkow a wyrowna sławę waszą z-pierwszemi, których
 krwią i starannością nabyte dzisieysze posiadacie kraie. Je-
 żeli natchnięci tym duchem iedności, weźmiecie w iedną
 rękę prawodawcze pióro, a w drugą strażną niegdys' są-
 siadom broń Polską, zabezpieczycie wewnętrzną i zewnę-
 trzną szczęśliwość Narodu waszego. Zatrzecie w tym wal-
 nych obrad waszych roku, hańbiąją imię Polskie, Seymow
 odostatnich czasow Jagiellońskich, aż do naszych prawie histo-
 ryą; Prawa albowiem wasze, będą prawa miłości i dobroczyn-
 ności, a miecz wasz miecz sprawiedliwości i wiekopomney
 sławy. Prawa wasze wewnątrznie zafiła rolnictwo, handel,
 rzemiośta, praktyczną edukacją młodzieży, porządek w
 miastach, ludzkie pożycie we wsiach, sądowną sprawiedliwość,
 prad rzek spławnych, miary, wagi, kurs monety, wydział
 podatkow, liczbę i meżowo żołnierzy, zniszczą pieniaćtwo,
 lichwiarstwo, szulerstwo, przepych urodzenia i fortuny,
 nielitość względem ożywiającego poddaństwa, i inne wady
 Narodowe truiące szczęśliwość wewnętrzną; a meżtwo wa-
 sze żadney zewnętrzney nie opuści okoliczności do odzy-
 skania przez nawykłą niebacznosc' utraconych dzierżaw.

Do.

Dobroczyenne prawodawstwo wasze przeniknie, w których sąsiadach położyć ufność, a z którymi mieć się na ostrożności potrzeba, docieknie przewagi potrzeb, produktów i interesów sąsiadzkich z naszymi, a mężstwo to wszystko filnie utrzyma. Ale opuściliśmy źródło wód żywych, a pokopaliśmy sobie studnie mętne, z którycheśmy owę poczwarę myślenia zaczerpnęli, że Polka nierządem się utrzymuie. Piszemy więc Prawa iakby nie dla nas samych, a broń dla chępliwości z szlacheftwa nie dla wspólney naszey obrony. Wroćmy się do naytrwalszey zasady szczęśliwości ludzkiej, ziednoczmy umysły i serca w Imie Jezufa Chrystufa, do tego nas cała treść Religii, rozumu światło, wspólny doczesny i wieczny, ciągnie interes, ponieważ tak dobrego mamy Boga, że w prawney szczęśliwości doczesney wieczną nam przeznaczył.

Jaśnie Wielmożny Stanisławie Potocki! jeżeli Narod i wdzięcznością i zaufaniem szanuje w Tobie dużą jedność Obywatelskiej pragnącą, podziękuy za to Bogu, a proś go usilnie o wytrwanie w pięknie zaczętych czynnościach Twoich.

Panowie moi! ziednoczcie umysły i serca, gdy to tylko jest jedynie szczęśliwości Obywatelskiej źródło, a wszystko nas do tego pociąga. Niema osobnych Szlachta od Pospolswa obrządkow Religii, iakie przepisał Numma, i co wieczną u Rzymian zaszczerpiło niechęć. Nieznamy tajemnic Eleuzyńskich, oddzielających tłum ludu od oświeconych

nych na rozumie, iedne są dla wszystkich nauki, iedne Sakramenta. Przekonywa nas nauka Selura sąsiada Przodków naszych, podającego dwunastu synom dwanaście strzał do złamania. Widziemy Narod nieustanną z najnieprzyjaźniejszym elementem toczący walkę, że się stał rozdawcą bogactw całej Europie dla tego, że się tą rzadzi maxymą: Zgodą małe rzeczy rosną. Ale na cóż nam obcych szukać przykładów, Wielki Zamoyfki ziednoczywszy siły z Potockich Familią, odzyskał szczęśliwie Wołoszczyznę i Multany, a nieufność Stanow utraciła Inflanty. Za Jana Kazimierza, pięciorakim tłumem Nieprzyjaciół przywaloną Polskę, ziednoczenie Rycerstwa pod Tyiszowcami uratowało. Ileż to razy duch sąsiedzkiey tylko i spokrewnioney iedności Wiśniowieckich, Potockich, Lubomirskich, Ostrowskich, załonił cały Narod od Kozackich, Tatarskich, Tureckich Narodów? Zycieiefzcze krew tych czci godnych Bohaterów, dziedziczy ich mogiły i groby, z których zdaią się wołać: Patrz i czyn moim przykładem. Nadto słyszemy głosy cnotliwych Obywatelów zagrzewaiących nas do iedności, słyszemy zaręczenie Chrystufa, „gdzie dwóch lub trzech będzie zgromadzonych w Imie moje tam i ja iestem. Jeżeli to wszystko niewzmocni w nas ducha iedności, boymy się tego co powiedziano Jeruzolimie w iey zaciętości: *Jeruzalem, Jeruzalem, ileż razy chciałem zgromadzić Synow Twoich, iak zgromadza kokuś kurczęta pod skrzydła swoje, niechciałaś. Boże! nie dopełniaj pogroźek twoich na Prawowiernym Narodzie Twoim. AMEN.*

M O W A
NA POSWIĘCENIE
C H O R A G W I
R E G I M E N T U,
I M I E N I A
P O T O C K I C H,
M I A N A.

W T U L C Z Y N I E 1786. R O K U.

Boże! niezbożni powstałi przeciwko mnie, i zgromadzenie mocnych szukało Duszy moiej, i niepołożyli Cie na względzie swoim... Zrob mi znak na Dobro żeby go widzieli ci którzy mnie nienawidzili, żeby się zawstydzili, ponieważ Ty Panie wspomogłeś mnie, i pocieszyłeś mnie, Psalm 85.

KTorych słow niegdyś użył sławny obżałowaniemi błędow Twoich Krol Izraelu, tych w niniejszym od przeciżnych Sąsiadow ucisku, z rozniecieniem w sercu starożytnego męstwa Narod Polski użyć powinien, a położywszy nadzieję w tym Bogu, który w zapale gniewu swojego na Narody, o miłosierdziu zwykł pamiętać, przefiłem czynnego męstwa, nachyloną do upadku skutecznie dzwignąć Oyczyznę.

Oto jest znak Święty, pod który z rozrzędzenia Niebieskich przeznaczeń pocziwy Obywatel, z dłużney Oyczyźnie wystawiwszy go dobroczynności, czterysta Głow
Ro-

X o X

Rodackich, i dwadzieścia cztery sztuk Harmat doprowadził. Znak cnotliwej Małżonki udziałany ręką, która w świętym pierwszym Dam Polskich umieszczona rzędzie, współniczka gorliwych zacnego Męża chęci, dzielnie usposabia płeć Narodową, do pamiętnych heroizmów Rzymianek i Kartaginek, z których pierwsze ze wszystkich najkosztowniejszych sprzętów, drugie z wiołów nawet na fznury okrętowe, chętną dla Ojczyzn swoich w nieszczęśliwych czasach uczyniły daninę.

Bog który łamie łuki niesprawiedliwych Mocarzów, a słabych prawochętnych przepasuje dzielnością, pobożny przykład do najistotniejszych Ojczyzny potrzeb dążącego Obywatelstwa, przytłumione miękkością wołowniczego niegdys Narodu męstwo wkrzescić powinny.

W Was mianowiciey Panowie moi, którzy ubarwieni cechą miłości Ojczyzny, pod tym znakiem dobroczynności współ-Ziomka Waszego, nieodstępnie zwyciężyć lub umrzeć Bogu Zastępów przyśięgliście. Przyśięga Wasza do najwyższego ważności i świątobliwości dochodzi stopnia, ponieważ zaręczyliście Bogu i Narodom świata, że też samą którąście do tak pobożnego ceremoniału podnieśli prawicą, całość, wolność i swobody Narodowe, luby majątek i domy, kochane Zony, dzieci, Rodziców, i Boskie na koniec zaślonicie w potrzebie Ojczyzny: że też prawicą i niniejsze Ojczyzny Granice, od napaśnych, łakomych, naieźnych Nieprzyjaciół, i wczolgnionych zaraźliwych chorób bronić, i niebaczną utracone z drapieżnych rąk wyrwać, do wyłączenia ostatniej kropli krwi Waszej ufliwać będziecie.

Przy-

Przypomniemy sobie Panowie moi, z wzruszeniem w czułych sercach Obywatelskich hańbiącego wstydu i porażającego żalu, cośmy byli przedtym, a co teraz jesteśmy. względem odwagi Narodowej zabezpieczającej wewnętrzzną i zewnętrzną szczęśliwość Obywatelską. Męstwo Narody bezpiecznemi, szczęśliwemi i sławnemi od wieków czyniło, Męstwo nieustraszone, Męstwo dając sprawiedliwy odpor zawiśnym Sasiadom, i Ojczyzn ludzkich dobroczynnie rozprzeźrzało Granice, i w nabytych Ojczyznach szlachetność, całej najoźniejszej potomności tych nadawało ludzi, którzy ie nakładem krwi i życia okupili: Tym torem szli najgłębszego ufzanowania godni Przodkowie Nasi, i mało ktorego Monarchy w Narodzie Naszym jest cokolwiek sławniejsze Panowanie, ktoregoby broń Narodowa zwycięstwami pamiętnym nieuczyniła.

Za Bolesława Chrobrego, od których czasow Historia Nasza pod wątpliwość niepodpada, mieczem Przodków Wafzych Sala i Dniepr za Granicę Narodu Polskiego są oznaczone. Za Bolesława Śmiałego: Ruś, Czechy, i Węgrzy przyklękły przed potężną Lechiackiego Oręża mocą. Za Władysława: Czechy, Pomorzanie i Prusacy waleczności Przodków Wafzych hołd oddawali. Za Bolesława Krzywoustego: Węgry przyjaznym wsparciem od przemocy ratowani, a Niemcow dumne drapieżstwo na pśim polu wiekopomne odebrało ukaranie. Za Miecysława Starego: Woiewodę Bełskiego, i Włodzimierza Halickiego Xiążąt, za zuchwałę Kraiu niaizdy ukarali Poprzednicy Nasi. Za Leszka Białego: roziruszonych Pomorzanow i Haliczanow zwoiwawłszy, do zwykłego ich hołdu przymusili. Za Łokie-

A i j

tką

tką: nawykłą hardość Krzyżaków w komornictwie gospodarujących, ubiwszy ich dwadzieścia tysięcy pod Połowcami, upokorzyli. Za Kazimierza Wielkiego: nad Rusią Czernową, łagodnego Oręża dzielnością rozciągneli Panowanie

Przodkowie Wasi Panowie Moi, pod Władysławem Jagiellonem, czterdzieści tysięcy trupem położywszy niecierpiących żadnego pierwszości Prawa Krzyżaków, dumną ich złamali potęgę. Pod Władysławem Jagiellończykiem, zanieśli by byli aż do Carogrodu pogrom broni Polskiej, gdyby był od sprzymierzeńców sromotnie opuszczony, w kwiecie Wieku pod Warną niezginął. Pod Kazimierzem Jagiellończykiem krwawy boy czteroletni, połową Prus Panowanie Polski filnie zamogł. Pod Janem Albertem: Wenetowie i Turcy broń Polską za niezwyciężoną uznali. Pod Alexandrem blisko Klęcka Tatarowie przez paniętnę Zwycięstwo od rabowniczych najazdów powściągnieni. Pod Zygmuntem Pierwszym zanieśliśmy postrach broni Naszey aż pod Stolicę Państwa Rosyjskiego, i też broń Bogdana Hospodara Multańskiego i Krzyżaków do holdu przymusiła. Pod Zygmuntem Augustem: Moskale, Duńczykowie i Szwedzi przed potęgą broni Polskiej z Infant się usunęli. Przy Stefanie Batorym tak cudowne były przeciw Moskwie Męstwa Polskiego heroizmy, że Monarchowie Europeyscy, na obalenie całej Potęgi Bismurmańskiej użyć go usiłowali. Przy Zygmuncie Trzecim w zaćmionych już przywała, i nieufnością czasach Szwedzi walecznego odparcia, Moskwa zupełnego prawie podbicia, a Multany kary za niewierność doznały. Przy Władysławie Wazie, Moskwa, Kozacy i Tatarzy, bronią przyciśnieni, o pokoy profili.

fili. Przy Janie Kazimierzu, pięciu Nieprzyjaciół zaiadłym tłumem, Szwedow, Moskalow, Brandeburczyka, Rakoczego, i Tatarow przywalona Polska, nalożnym ratowała się Męstwem. Przy Janie Trzecim Pradziadow Wafznych Męstwo Milliony zaiufzonych Turkow, do trwałego podziśdzien przymusiło pokoiu. Przy Auguście Drugim Fanatyzmem do opierchliwości napuszczona Porta Ottomańska do reszty z bitnym Szwedem ukrocona została.

Te siedmiu set lat nieprzelamanego Męstwa Polkiego pod ciągłym od małego pamiątnych czasow dwudziestu jeden Krolow Panowaniem przykłady, wystawiwszy przed oczy Żołnierzom Polakow, nie pozostaie Panowie Moi, tylko zawołać na Was Wielkiego Turona słowami: Wyście Polacy oto Nieprzyjacieli.

Trzysta Lacedemończykow, pod przywództwem Leoni, dała wstrzymało millionowe Woysko Perlow, czterysta Polakow pod przywództwem takich Oficyerow, iakich widziecie na czele tego od miłości Oycyzny utworzonego Regimentu, czegoż niedokáže? Oto przed Wami macie pamiątnych przez znakomite korzyści, Oycyznie, nieszczędnym życia nakładem przyniesione Polkich Hetmanow czterech Familii szacowney krwi zlewki, oto przed Wami macie zaszczyconych od wiekow gorliwie radnym Obywatelstwem Potomkow, Ci ktorzych Przodkowie dowodzili Przodkow Wafznych do Dzieł wiekopomnego godnych pozanowania, zaufani w kamraństwie Wafzym, do sławy wspólnych Przodkow doprowadzić Was pragną, idźcie tylko za nimi zaufani na wzajem w ich podawczym Męstwie, roztropności i umiejętności Woiennego rzemiosła, pewni będąc,

dać, że ani na przywództwie Męstwa, ani na przywództwie Rady braknąć Wam niemoże.

Jeżeli kiedy Panowie Moi broń Polską złamali Nieprzyjaciecie Ojczyzny, tedy to nie niedostatkowi Rodackiego Męstwa, ale raczey niewczesnemu porwaniu się, nieumiejętności korzystania z przypadłych okoliczności, zbyt niemu w małej liczbie zaufaniu przypisać potrzeba. Pomimo tych nieuchronnych ludziom przypadków, wpatrzywszy się pilnie w podane ku naśladowaniu dzieje Przodków Naszych, mało tak szczęśliwie woiujących pod słońcem znajdziemy Narodów: Co My teraz Macedońskie i Hiszpańskie Pułki niezwyciężone niegdyś nazywamy; to następna Potomność o Regimentcie Imienia Potockich z wdzięcznością mówić będzie, ponieważ JW. Szeff wystawiwszy go z powodów szczerzy w krew od Przodków spłynioney miłości Ojczyzny, wlewając w każdego z osobna gorliwe dla niey uczucia swoje, czterech set niezwyciężonych miłośników obywatelstwa i ich lubego siedliska utworzyć pragnie? A gdy miłość Ojczyzny czułe serca na Bohaterskie od Wieków przetwarzała, iey ufzczęśliwiających skutkow cały Narod od Was Panowie z podfyconym od pewney nadziei wygląda zaufaniem.

Pomnąc więc żeście zamieszkali w tey Ziemi którą Przodkowie Wasi nakładem krwi i życia nabytą Wam zostawili, patrząc na ich naytkliwszey wdzięczności godne mogiły i groby, dosytnie teyże Ziemi aż do zazdrości obcych używając plonow, w naypożądańszych wolności Narodowey korzyściach, pomnąc mowię na to, wrzec w Wa krew powinna do nieustraszoney obrony piędzi nawet tey do-

dobroczyney Ziemi; pomnąc zaś na to, że wspólnie od Wiekow zażyłych, w iedney Religii, kształcie Rządu, uczestnictwie szczęścia i nieszczęścia macie Przodkow, od pokrzywdzenia zdrowia lub majątku iednego Obywatela, pierśiami Waszemi iak bracia brata zastąpić powinniście.

Idźcie Panowie Moi pod tym wieńczym przyszłych zwy-
cięstw Polskich znakiem, pod tym znakiem przykładnie do
czynu roznieconey miłości Oyczyzny, pod tym znakiem w
ktory JW. Pasterz namiętnością Chrystufa, dzielnością przy-
zwoitą świętość Religii pobożnie wpoić raczył, pod znakiem
waleczną ręką Wielkiego Hetmana Wam podanym, którego
rostopne Męstwo w wieku Naszym grożącą bezbożnym
spustoszeniem tych to plonnych Krain swawolą, szczęśliwie
uśmierzyło, a gdy w nim przeznaczenia szczęśliwości Na-
rodowej, szacunek czynney cnoty, świętość Religii czcić
będziecie, głód i pragnienie, upał i zimno, rany i śmierć,
ochotę, trwałość i Męstwo Wasze pewnie zafiłą, że tę Cho-
rągiew następnym w naypoźniejszy Wiek potomkom Wa-
szym, przeciągiem czasu nadpsutą, lecz ręką Nieprzyja-
ciół nigdy nietkniętą szczęście podacie.

Idźcie więc Panowie Moi pod tym Świętym miłości
Oyczyzny znakiem, tam gdzie Was zacność powołania
Boskiego, potrzeba lub sława Narodu prowadzić będzie;
Nieście sprawiedliwie groźny postrach i ukaranie złośliwym
Kraiu Nieprzyziacielom, a dla korzących wspaniałą litość.
Ożywcie uspięne gnuśnością Przodkow Waszych Męstwo,
a sławą Narodu Polskiego naydalsze okręgu świata Kra-
iny ieszcze napełnione będą. I gdy Wam Oycyzna trwałe
z dowiecznym społkiem Obywatelskim oznaczy nadgrody,
wspa-

wspaniałe tryumfy, i o nieśmiertelność spor czyniące arki, gdy pieszczona pici Rodackiey wdzięczność wonne na zranione lub bliznami okryte skronie kłaść będzie wieńce, w tenczas Święta Religia czcząc iasność i użytek heroizmow Naszych, Wam i znakom zwycięztwa Waszego, naybliższe bostwa oznaczy mieysce.

W tym pobożnym Obywatelstwa zapale mowmy z ulubionym od Boga Dawidem, ktorego procą pogrom Narodu Judzkiego Filistynski Olbrzym zwalony został. Boże Woysk, Boże mocny Zastępow! day Nam pomoc w ucisku, gdyś Ty Boże z Nami, a kogoż się obawiać będziemy? w Bogu czynić będziemy dzielnie, a on w nic obroci Nieprzyjaciół Naszych. **A M E N.**

XVIII. 2. 585.

IX

XVIII-2-585